

VIURE L'HORTA

UNA PROPOSTA DIDÀCTICA

Raquel Aguilar Mora
Clara Arbiol i Gonzàlez
Sal·lus Herrero i Gomar
Jaume Martínez i Bonafé

VIURE L'HORTA

UNA PROPOSTA DIDÀCTICA

MOVIMENT DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA
Escola d'estiu del País Valencià. Gonçal Anaya

© les autores i autors, 2005

© editorial

Fotografia portada: Susi Artal, L'Horta Nostra. 2002

Fotografies interior: Santiago Carreguí, Kai Fösterling,
l'Avanç, Enric Peris, Josep Gavaldà.

Disseny i maquetació: Collage-no Coop. V.

Imprés en la UE

Dipòsit legal:

ISBN:

Agraïments

El material didàctic que ara us presentem és fruit d'un treball col·lectiu. Hem comptat amb la col·laboració de persones sense les quals *Viure l'Horta* no hagués estat possible. Hem d'agrair a Mara Cabrejas, la paciència que ha tingut amb nosaltres i els suggeriments que ens ha aportat en la revisió i elaboració dels continguts. També ens han ajudat Marc Ferri i Manolo Rodríguez. Pel que fa a l'apartat de macroactivitats volem agrair la participació de Roser Santolària, Abelard Barberà, Reme Navarro, Vicent Ros, Tania Aula i Conxa Delgado (Güin). Així com les idees recollides en la presentació del primer esborrany de treball d'aquests materials el passat 5 de Juliol de 2003 en el marc de la XVIIIena Escola d'Estiu de l'MRP Escola d'Estiu del País Valencià Gonçal Anaya. Volem agrair la generositat d'Azahar Torres que ens va ajudar a tenir una primera presentació. I especialment moltes gràcies a Josep Gavaldà; per la seua paciència, dedicació, col·laboració i assessorament en la revisió ortogràfica del text, en l'elaboració del dossier informàtic de documents i en la revisió dels continguts. Finalment volem recordar que aquest projecte va nàixer en molts debats i en moltes reunions amb estudiants, en les que començarem a pensar el treball. Allí estaven: Nuria Garcia, Maria Gràcia Ballester, Raúl Tàrraga, Patricia Hernández, Rafa Garcia, Maria López, Maite Arnal, Inma Masià, Laura Masià, Raúl Cartaya, Vida Martinez i Laia Ibañez.

ÍNDEX

1. Una proposta didàctica per Viure l'Horta	11
1.1. El punt de partida	13
La crítica a la separació	
Comprendre i transformar	
Una didàctica del conflicte	
La pedagogia del compromís	
Obrim un espai per al desig	
1.2. Viure l'Horta, una eina per explicar la sustentabilitat	15
1.3. Algunes precisions didàctiques	18
2. Els continguts a treballar	21
2.1. Què està passant amb l'horta?	23
2.2. Els salvem: moviments socials i lluita ciutadana	26
2.2.1 Algunes idees per començar a pensar	
2.2.2 Una possibilitat de mapa de continguts per aquest bloc	
2.2.3 Historicitat i subjectivitats als moviments socials	
2.3. Viure una altra vida	30
2.3.1. La sustentabilitat a les ciutats.	
2.3.2 Una nova cultura de sustentabilitat urbana.	
2.3.3 Alternatives a la destrucció de l'Horta de València.	
3. Anem per feina. Sugerint Macro-Activitats	37
3.1. Els itineraris per l'Horta	39
3.1.1 Com organitzar els itineraris?	
3.1.2 Recollim material	
3.1.3 Relatem el que veiem	
3.1.4 Contrastem amb altres fonts, comparem amb altres temps	
3.1.5 Analitzem, discutim, proposem	
3.2. Inventaris i exposicions	47
3.2.1 Com inventariar	
3.2.2 Exposem el treball	
3.3. Les biblioteques de treball	49
3.4. Intercanviem experiències	50

3.5. Treballant el debat i la divergència	51
3.6. L'hort ecològic escolar	52
3.7. Salut i Alimentació	53
3.8. Projectes d'Investigació	54
3.8.1 Antropologia de la paella	
3.8.2 La petjada ecològica	
3.8.3 La iniciativa legislativa popular	
3.8.4 Músiques que parlen de l'Horta	
3.8.5 Histories de vida	
3.8.6 Judici a l'AVE	
3.8.7 El capitalisme no és divertit! Els jocs i la didàctica crítica.	
3.8.8 Altres documents, peces d'evidència per treballar la resistència	
4. L'agenda viure l'horta	71

© **Annex:** Dossier de fonts documentals. Aquest material s'acompanya d'un CD on podreu trobar els diferents documents que s'esmenten i es proposen per a treballar.

D'una banda, trobareu els documents als que es fa referència a la proposta didàctica i també hi trobareu una carpeta amb altres propostes per a obrir espais de reflexió, d'activitats, exposicions, treball... us donem algunes imatges, fotografies, textos, documents que diferents persones han realitzat i que tenen una potència didàctica important. Però aquest CD no és una proposta tancada, teniu la possibilitat de triar els documents que necessiteu i també us animem a que feu créixer la motxilla amb altres materials que afegiu vosaltres.

**Salvem
l'horta !!**

 **La
Unificadora**

El desarrollo. El puente sin río.
La encerradora eléctrica en el piso de tierra.
Altas fachadas de edificios sin nada detrás.
El jardinero riega el césped de plástico.
La escalera mecánica conduce a ninguna parte.
La autopista nos permite conocer los lugares que la autopista aniquiló.
La pantalla de televisión nos muestra un televisor que contiene otro televisor,
Dentro del cual hay otro televisor.

Eduardo Galeano

Patas arriba. La escuela del mundo al revés.

1.

UNA PROPOSTA DIDÀCTICA PER VIURE L'HORTA

1.1. El punt de partida

La crítica a la separació

Sovint els programes escolars mal anomenats "educatius" es caracteritzen per proposar-nos experiències d'aprenentatge i socialització allunyades de la vida. El que realment aprenem, des que de molt xicotets i xicotetes entrem a les aules de les escoles, és precisament, a separar-nos de la vida. Aprenem a trencar amb ella i desconeixem els llaços que ens uneixen a l'entorn social i natural del que som part. Aprenem a donar l'esquena al que passa i ens passa quan eixim al carrer. I en eixe procés d'escolarització institucional va creixent la ignorància sobre les nostres identitats que són complexes i interdependents. I creix també el nostre desencant i el nostre avorriment, al temps que creix el nostre desarmament cognitiu.

Comprendre i transformar

Això no obstant, nosaltres estem convençuts i convençudes que el que és realment educatiu és trobar ferramentes conceptuals i procedimentals per saber viure i reconèixer la vida com el que és; una vida complexa i interconnectada amb innombrables llaços socials i naturals entreteixits que ens comprometen i ens enriqueixen. Experiències, conceptes i procediments per poder entendre la vida, exercir la crítica i capacitar-nos per a una intervenció responsable i creativa al món. La ciutat és, cada cop més, el nostre espai vital i per tant el context de creació i recreació d'allò viscut. Però també, com a espai vital, és el lloc de diversitat i novetat, de la contradicció, de la dialèctica. El medi urbà és avui també l'escenari de les resistències i de les lluites per construir una vida millor per a totes i tots en una terra més habitable.

Una didàctica del conflicte

No hi ha més: aprendre és assumir el conflicte entre models i representacions socials vinculats a interessos i accions enfrontades. Es tracta d'aspectes fonamentals per a la nostra vida; aspectes lligats a la nostra dependència amb la productivitat i l'aliment de la terra. Sobre la vida i sobre l'ús social de la terra on creix la vida, hi ha diferents posicions, models d'acció i propostes polítiques. El nostre aprenentatge vol créixer en la comprensió i en el compromís al voltant d'eixe conflicte d'interessos vitals. Voler viure

l'horta com un programa educatiu, no és un passeig per un jardí de flors. És obrir la pregunta crítica i buscar les respostes en la complexitat d'un mapa cognitiu sobre el que es creuen interessos i polítiques en conflicte.

La pedagogia del compromís

Som gent que treballa al món de l'educació. I no hem vingut a aquest món per reproduir els discursos del poder hegemònic. La nostra formació pedagògica ha de tenir un sentit, una orientació, un compromís amb el món real, amb els problemes i perills que el travessen. Però també un compromís amb el desig d'un altre món; amb un altre model alternatiu més respectuós i just. Com a treballadors i treballadores de la cultura volem, modestament, connectar aquesta pràctica a la història de l'ample, llarg i complex moviment de transformació social. I amb aquests materials curriculars, ara, pretenem contribuir a l'esforç i la lluita política de molts ciutadans i ciutadanes per defensar el patrimoni ecològic, social i cultural d'una horta viva per a tots i totes.

Obrim un espai per al desig

Realment, el que nosaltres volem és que les coses del món i de la vida les poguérem protagonitzar d'una altra manera. Volem fer de la pedagogia una pràctica política.

1.2. Viure l'Horta, una eina per explicar la sustentabilitat

- I -

La idea de **sustentabilitat** al·ludeix a la possibilitat de mantenir la continuïtat de les societats humanes al llarg del temps sense destruir la capacitat regenerativa de les seues limitades fonts físiques, i dels recursos i serveis naturals que ofereixen a les societats humanes. Des de fa varies dècades la continuïtat de la història i de la diversitat de la vida al Planeta, està amenaçada per les conseqüències indesitjables d'una cultura fàustica de conquesta i destrucció il·limitada de la Natura, i pels innombrables efectes de l'actual model productivista de desenvolupament que destrueix, esgota o debilita les capacitats generatives i els recursos naturals que necessàriament sustenten la societat.

- II -

L'actual **model de desenvolupament industrial i capitalista i la seua dimensió planetària**, crea una creixent escalada de destrucció socioecològica perquè no atén als límits físics del món natural i les seues necessitats específiques per la continuïtat i regeneració de la vida. Aquest model de producció, cultura i consum amenaça amb ser únic i totalitzador, en eliminar així altres possibilitats i formes de desenvolupament alternatiu que poguera fer les paus amb les necessitats dels ecosistemes i la biodiversitat del planeta.

- III -

Les polítiques neoliberals del desenvolupament productivista augmenten les pressions biocides sobre el món viu. Fent d'aquest un recurs a integrar com a "benefici" purament monetari en els processos de producció i consum mercantils. L'actual **globalització neoliberal econòmica i les polítiques neoliberals de lliure mercat** suposen en la pràctica, el domini inqüestionable dels interessos d'acumulació i negoci privat del capital subordinant les necessitats de la natura i de la societat.

Les necessitats i interessos de la ciutadania queden relegats a la lògica mercantilista, de manera que les institucions i la política (teòricament encarregada de vetllar pels interessos col·lectius i *assegurar el bé comú*) es supedita a les pressions i interessos particulars dels productors, consumidors

i del mercat. Es podria dir que la globalització neoliberal i el seu projecte prometeic d'explotació il·limitada dels recursos naturals, suposa la fi de la política entesa com la regulació i la preservació col·lectiva de drets i valors bàsics de ciutadania.

- IV -

Una **nova política a favor de la vida** ha d'ampliar els programes i opcions tradicionals de la política a l'ús qüestionant el consens productivista dominant a tots els camps de la vida humana. Aquest consens s'edifica al voltant dels valors materialistes i quantitius de *més, més i més és millor* en la producció i el consum. Les propostes alternatives han d'avançar cap a una ètica de la supervivència i l'equitat, que significa posar en crisi els valors hegemònics entronitzats d'opulència i d'abundància que alimenten la creixent escalada de destrucció planetària: és a dir, allò suficient és millor per a totes i tots integrant també les necessitats de reproducció de la natura. Les noves polítiques de vida suposen ampliar els drets emancipadors desenvolupats per l'esquerra tradicional.

- V -

És necessària una nova interpretació dels drets, del marc legal i de les normes socials que assegure un altre desenvolupament humà en convivència amb la continuïtat i salut del planeta. Als drets tradicionals de ciutadania liberal, drets socials, polítics i culturals, cal afegir els **nous drets ecològics** que, alhora que adrecen de nou, restringeixen i donen coherència la resta de drets i deures. I que garantissen unes mínimes condicions de salut i de benestar per a la gent i per a la natura alhora.

El mal desenvolupament productivista amenaça la pròpia supervivència humana si continuen les tendències i escales actuals. Avui qualsevol projecte emancipador passa per integrar com a principi i guia de regulació en qualsevol política sectorial, el respecte i la reparació dels ecosistemes globals i locals. L'esquerra tradicional ha de revisar els seus supòsits productivistes entorn al desenvolupament dels mitjans de producció, integrant els límits físics amb que topeta qualsevol activitat humana que no vulga ferir de mort la complexa trama de la vida que ens sosté.

- VI -

Avui la justícia social i la igualtat distributiva entre els humans ha d'incorporar també un nou pacte amb la natura i el respecte a les seues necessitats bàsiques. La idea de democràcia liberal tal i com la coneixem ha d'ampliar-se. Es necessiten **noves institucions i formes de regulació social** que interpreten la valoració d'aquestes noves i complexes necessitats. Necessitats que afecten els nous subjectes polítics que cal tenir en compte perquè han sigut ignorats per la política i les institucions liberals: els animals distints als humans, Gaia o l'ecosistema planetari global, els ecosistemes locals, el futur, les persones que encara han de nàixer, etc. han de ser contemplats i contemplades com a subjectes de drets, de protecció i de cura.

- VII -

Davant l'avanç de la destrucció del singular agroecosistema de l'Horta de València, **la lluita ciutadana** durant els darrers 30 anys constitueix un agent històric. En la seua oposició a projectes locals de desenvolupament ha aconseguit una profunda comprensió del món rural que conviu a les perifèries urbanes, i ha desenvolupat noves i complexes identitats rural-urbanes a favor de la conservació de l'horta. Davant aquest conflicte entre el creixement il·limitat de la ciutat i la necessitat de preservar l'horta, persones i grups de resistència i lluita ciutadana en defensa de l'horta han explicat el risc, l'empobriment i la pèrdua que suposa la destrucció d'aquest valuós agroecosistema per la vida de la ciutat.

- VIII -

Aquest treball vol afavorir els canvis estratègicament necessaris per a la preservació de l'horta des **d'un projecte pedagògic que ajude a incrementar l'autoconsciència i el compromís pràctic** entorn a la situació i el complex conflicte de creixent domini destructiu del desenvolupament urbà sobre les mil·lenàries terres fèrtils de l'Horta de València.

1.3. Algunes precisions didàctiques

Aquest és un “material curricular” que tracta de presentar un **contingut conceptual, procedimental i valoratiu connectat a un camp de l'experiència social**. La finalitat, des del punt de vista de l'aprenentatge, és que puguem re-pensar les nostres pròpies experiències amb l'ajut de nous i/o més complexos mapes cognitius que ens orienten i *ens ajuden a entendre la nostra vida al món*. Així, l'Horta no serà el contingut a aprendre sinó l'àmbit d'experiència i d'investigació educativa sobre el que s'activa una forma de coneixement. El contingut és un conjunt de conceptes en relació que, des de diferents àmbits del saber elaborat, ens aporten la possibilitat de ficar en crisi determinades preconcepcions i oblits sobre la nostra experiència de l'Horta.

Els **conceptes** que nosaltres hem triat per treballar als materials són: la *Sustentabilitat* a nivell planetari i local, com a *garantia de salut i gaudi* de la vida per a nosaltres i per a les futures generacions. El *model actual de ciutat*, d'expansió il·limitada i basada en la creixent separació funcional del sòl, les activitats i les persones. Model de ciutat pensat en el marc del *capitalisme com a model de relacions socials*, polítiques, econòmiques i ecològiques. La *historicitat i creativitat dels diferents moviments socials i eco-ciudadans* que han lluitat i lluiten per construir un altre model de ciutat alternatiu, una altra forma de vida urbana en convivència amb el món agrícola que l'envolta, **una altra qualitat de vida**. I la possibilitat d'alternatives concretes al **capitalisme consumista i el seu model de ciutat**.

Per activar aquesta trama conceptual sobre el camp de l'experiència social de l'Horta, proposem un conjunt de **macro-activitats**, diferents formes d'investigació educativa o problemes didàctics mitjançant les quals es desenvolupa el procés d'ensenyament i aprenentatge.

Aquesta és una proposta curricular que *actua com a exemplificació* del que és possible fer i amb quina orientació. No és cap material per aplicar mecànicament. Junt a l'exemplificació s'aporten **l'inventari de diferents tipus de recursos** que poden resultar útils per engegar el treball didàctic. Són també exemples del que es pot fer servir, aquest inventari ha de ser viu, s'ha de construir, modificar, ampliar. Per desenvolupar el pensament crític i els compromisos, ens calen **peces d'evidència** sobre les que estimar arguments i conclusions. Una estratègia fonamental dels materials didàctics és proporcionar aquestes evidències documentals amb formats i codis diferents.

D'altra banda, aquesta proposta no està pensada per a una edat determinada o un curs, cicle o nivell específic del sistema educatiu. Creiem que l'àmbit d'experiència i la trama conceptual que *proposem poden treballar-se a diferents nivells de profunditat i complexitat* segons les diferents subjectivitats i els diferents nivells cognitius dels subjectes de l'aprenentatge.

L'Horta és un mapa d'experiències diverses però amb estreta relació uns amb altres. Proposem organitzar el treball curricular al voltant de la problematització d'aquesta experiència organitzant el mapa en aquests tres blocs temàtics:

1. ¿Què està passant amb l'Horta?

Els valors en perill o en procés de destrucció.

2. Els Salvem.

Moviments socials i Lluites ciutadanes.

3. Viure una altra vida.

Alternatives socials a la destrucció de l'Horta.

Per apropar-nos hem seleccionat una sèrie d'idees que ens poden servir per a pensar. Cadascuna d'aquestes propostes de contingut fan referència a documents que trobareu al dossier per a poder-los treballar.

2.

ELS CONTINGUTS A TREBALLAR

2.1. Què està passant amb l'Horta? Els valors en perill o en procés de destrucció.

1. L'Horta és un espai agrícola i de vida ciutadana que envolta la ciutat de València, a punt de desaparèixer com a conseqüència de les constants agressions d'una forma d'entendre el desenvolupament industrial i l'expansió urbanística. Cada vegada hi ha més ciment, menys natura i més conflicte social (Garcia, E. i Bono, E. [Doc. Nº 1](#); Memòria ILP [Doc. Nº12](#))¹.

1.1. Aquest singular espai està patint de forma continuada una notable agressió, especialment a partir dels anys 60. Tres factors principals són causa destructiva: la implantació d'usos totalment aliens a l'activitat agrícola; el progressiu increment de l'extensió dels nuclis urbans de l'àrea metropolitana de València; i la transformació de terra d'horta en conreu de cítrics (Memòria ILP. [Doc Nº 12](#)).

1.2. En els darrers anys l'Horta Nord ha vist com es multiplica la seua xarxa viària –eixamplament del camí de Montcada, desdoblament de la carretera de la Lloma, construcció de la variant de l'antiga carretera nacional 340, obertura de rondes de circumval·lació, construcció de l'autovia de la Gombalda per enllaçar l'A-7 amb el by-pass, etc- Aquesta proliferació d'infraestructures viàries han estat construïdes sovint sense coneixement adient de les necessitats reals del territori, desestructurant, en fer-la inaccessible, la històrica xarxa de camins rurals, a un ritme de creixement absolutament insostenible. (La Roda del Temps nº 9. [Doc Nº30](#)).

1.3. Hem vist repetidament que l'obertura d'una nova carretera no és una iniciativa neutra i aïllada; que, immediatament a la finalització de les obres, hom la utilitza com a límit provisional d'un programa d'urbanització. (La Roda del Temps nº 9. [Doc Nº30](#)).

2. Un efecte característic d'aquest desenvolupament és la dificultat de conservar elements significatius del patrimoni no tant sols natural i paisatgístic, sinó també històric i cultural, presents a l'Horta. Construccions d'arquitectura i d'obra civil, eines de treball, vocabulari, costums, ... conformen un espai amb un valor històric específic i irrepetible (Garcia, E. i Bono, E. [Doc. Nº 1](#); Memòria ILP. [Doc Nº 12](#)).

¹ Al final de cada proposta de contingut a treballar hi ha una o varies referències documentals, que trobareu.

- 2.1. Les alqueries de l'horta de València són un vestigi senyorial que ha resistit el pas dels segles. Aquests habitatges nobles, en la seua majoria estan en ruïna (Hernández Dolç, A. 2002) ● Doc nº 10).
 - 2.2. La ràpida desaparició de les Barraques, part fonamental del paisatge tradicional de l'Horta, és potser el símbol més clar de l'estat d'abandonament de l'Horta per part de les Administracions. (Hernández Dolç, A. 2002 ● Doc nº 26) Comunicat de premsa de Per l'Horta, "La construcció del Zal Port de València a la Punta, destruirà el conjunt de Barraques més valuós del País Valencià" ● Doc Nº31).
 - 2.3. També estan en perill de desaparició altres elements del patrimoni arquitectònic associats a l'activitat agrícola com els molins, les torres i l'obra civil d'enginyeria hidràulica integrada per les sèquies, sènies, partidors,... (Memòria ILP. ● Doc Nº 12).
 - 2.4. El patrimoni de l'Horta està configurat sobre una espessa i mil·lenària xarxa de sèquies, fragmentant un mosaic de minifundis dedicats al conreu intensiu de fruites i hortalisses (Memòria ILP. ● Doc Nº 12).
 - 2.5. A l'Horta s'ha generat una cultura agrícola específica arrelada a la pròpia pràctica agrícola amb aportacions històriques successives fins el moment actual. Una cultura i una pràctica que té com a expressió física un paisatge únic, amb personalitat pròpia que l'identifica i forma part del patrimoni de la cultura valenciana (Memòria ILP. ● Doc Nº 12).
- 3. El poder econòmic i polític utilitza diferents estratègies legislatives i jurídiques per avançar en els seus interessos: re-classificació de zones d'especial protecció agrícola per fer-les urbanitzables; inhibició dels tribunals a favor de l'administració davant denúncies legals; menyspreu dels informes d'especialistes universitaris i experts juristes; desallotjaments forçosos, ... –és el cas de la ZAL a la Punta– (Albelda, J. ● Doc Nº9; Informe Facultat de Dret. Universitat de València, ● Doc Nº 19).**
- 3.1. Les estratègies del poder econòmic i polític no sols s'emmarquen a l'àmbit d'allò legal; també s'adrecen a facilitar la degradació d'aquests espais inhibint-se en la seua obligació de protegir-los. És el cas de les bases de contenidors a la Punta, activitat il·legal llargament permesa, o la localització de focus de droga i prostitució. (Extra Túria, ● Doc nº14).

- 3.2. El Dictamen del Consell Valencià de Cultura sobre la conservació de l'Horta de València emès i fet públic al maig del 2000, proposa i recomana de manera immediata aplicar la legislació vigent sobre patrimoni i la Llei d'espais naturals protegits. També considera que les Corts Valencianes i el Govern Valencià tenen la capacitat necessària per a definir i aplicar un marc legal de protecció de l'Horta (Memòria ILP. [Doc N° 12](#)).
- 3.3. No hi ha per part dels responsables governamentals una política de conscienciació de la població de la ciutat sobre els beneficis que li aporta l'entorn de l'Horta. D'altra banda, sembla que existeix en la societat valenciana un "autodi" que es tradueix en el menyspreu dels propis valors locals (Memòria ILP. [Doc N° 12](#)).
- 3.4. Els drets de les famílies que es resisteixen a abandonar les seues llars, no són garantits pels tribunals. Mentre que el compte de beneficis del port continua creixent. (Navarro, V. Doc N°7; Informe Facultat de Dret. Universitat de València, [Doc N° 19](#)).
- 3.5. El cas de la Punta, significatiu, no és més que l'exemple més visible d'allò esdevingut un costum: el propietari de la terra agrícola sempre ha de cedir davant els interessos urbans.
- 4.** Resulta consubstancial amb la protecció de l'Horta, el manteniment de l'activitat agrícola productiva i rendible, compatible amb valors de sustentabilitat. (Memòria ILP. [Doc N° 12](#)).
- 4.1. La població productiva de l'Horta ha estat envellint-se progressivament. És urgent pel manteniment d'aquest espai agrícola la preparació de gent jove que la treballa en condicions dignes i rendibles. ([Doc nº: 14](#)).

2.2. Els Salvem: Moviments socials i lluita ciutadana

És responsabilitat de totes i tots
Que el nostre poble no siga una illa
Ofegada en un mar d'asfalt.
(Lema de la campanya "Per un cinturó d'Horta")

Si els salvem no existiren
Caldria inventar-los.
(Garcia, E i Bono, E. Doc 1)

2.2.1 Algunes idees per començar a pensar...

1. El sorgiment dels moviments ciutadans i moviments socials es dona en un moment de descrèdit i dubte de la política oficial. Aquests moviments constitueixen una veu necessària que denuncia públicament i alhora construeix un espai d'alternatives davant determinades agressions al patrimoni natural i cultural. (MIQUEL, Carme. (2000). (Moviments ciutadans i socials a Murmuris i crits. (Cartes a Mireia València: Tàndem pàgines 189-192).

2. Les plataformes i col·lectius Salvem presenten diverses iniciatives i construeixen un nou model de ciutat i de relacions entre la ciutat i l'horta que envolta aquesta. (Salvem l'Horta, Salvem el Botànic, Salvem el Cabanyal, Salvem Russafa, Salvem les alqueries, Salvem el litoral, Salvem el Montgó...) Molts espais per salvar en un territori dominat per l'especulació i per un model de turisme devastador. MIQUEL, C. (2000). Moviments ciutadans i socials a Murmuris i crits. (Cartes a Mireia València: Tàndem pàgines 189-192).

3. L'exercici de la democràcia real constitueix un procés permanent en què la ciutadania s'enforteix cada dia.

- Les formes d'exercir la ciutadania, s'han ampliat, conjugant junt amb les formes tradicionals de mobilització, altres formes noves i imaginatives. Com ho ha estat el procés d'elaboració i presentació de la Iniciativa Legislativa Popular; una altra fórmula inèdita de participació política directa basada en la signatura d'un text legal clar i senzill que apunta solucions a la problemàtica complexa de l'Horta. Ha estat doncs, una campanya oberta i transparent. Ha articulat un formidable consens social". (Montiel, A a Doc N°14, pàgines 3-4).

4. L'aparició relativament freqüent i intensa, de moviments socials o iniciatives cíviqües en defensa de parts del patrimoni col·lectiu amenaçades per l'expansió urbanística, així com l'adopció per part d'aquests moviments d'un llenguatge i un marc conceptual ecologista per part d'aquests moviments, està també en relació amb aquesta progressiva cimentització del País. La presència persistent de conflictes en aquest sentit no és un accident, sinó l'expressió pública d'una ferida estructura. (Garcia, E i Bono, E. ● Doc N° 1).

5. Des d'aquesta perspectiva, els moviments ciutadans en defensa del Botànic, de l'Horta de La Punta, del riu Xúquer, del Penyal d'Ifac i de tants altres llocs, apareixen sobre tot com una mena d'agents de salut pública, uns anticossos imprescindibles, una vacuna contra la tendència cap a una proximitat no sols fonètica entre ciment i cementeri. (Garcia, E i Bono, E. ● Doc N° 1).

6. Les imatges de veïns i grups de solidaritat parant les màquines amb accions no violentes o manifestant-se pel centre de la ciutat no són més que l'efecte d'una dolorosa injustícia. (Navarro, V. ● Doc N° 7).

7. Hi ha per tant, dues formes de violència que ací s'alien concatenades. La primera de tall institucional i administratiu, va modificant figures de protecció del territori fins aconseguir un emparament fal·laçment legal de les actuacions preteses. Una vegada iniciada, aquesta maquinària ja no atén cap raó democràtica. És implacable i opaca a qualsevol dialèctica. Finalment es recorre a la violència física per acabar d'impedir les reivindicacions socials.

Seguint la mateixa lògica, se'ns presenta criminalitzada la resistència, però es justifica la violència policial. (Navarro, V. i Albelda, J. ● Doc N°9).

2.2.2 Una possibilitat de mapa de continguts per aquest bloc

El conflicte: el model productivista posa en conflicte als col·lectius respecte de:

- La seua subjectivitat.
- El territori.
- Activitat social.
- Açò comporta un procés de sensibilització social, cultural, política, ecològica.

- Pràctiques de resistència.
- Un procés d'organització. Un procés de vertebració col·lectiva on inter-venen no sols els grups directament afectats. Fruit d'aquesta vertebració és la creació d'una mena de xarxa amb les organitzacions de veïns, altres col·lectius i moviments socials i altres persones.
- Treball de recuperació de la política. Pel que comporta de denúncia pública i exigència. I per tant d'exercici de la ciutadania.
- Treball també de recuperació i exigència del Territori.
- L'amplificació del marc conceptual, incorporant la perspectiva ecològica.
- Finalment, la recerca i la vivència d'Alternatives, en termes de sostenibilitat.

2.2.3. Historicitat i subjectivitats als moviments socials

Si bé és cert que cap als anys vuitanta es fan molt més visibles, els moviments socials/ecociudadans apareixen al País Valencià cap a les darreries del Franquisme, a partir d'una denúncia pública concreta de tipus local. Apareixen així plataformes, col·lectius de rebuig i resposta a determinades polítiques d'agressió al patrimoni cultural i natural, a polítiques d'expansió urbanística, construcció...

Així doncs podem identificar al llarg dels darrers anys determinades plataformes ciutadanes que exigien un altre tipus de cultura urbana:

- El lilit del Túria.
- El Saler.
- Col·lectiu Margarida.
- Moviments antinuclears.
- Plataforma per un cinturó d'Horta.

A partir de l'experiència de Salvem el Botànic, es configura un nou model de col·lectiu, amb unes característiques organitzatives, amb unes mobilitzacions innovadores que marcaran les dinàmiques de les noves Plataformes (📍 Doc nº 31 Moviments ciutadans a València 1994-1998).

- Salvem el Botànic – Recuperem Ciutat.
- Salvem el Cabanyal.

- Salvem el Pouet.
- Defensem La Punta.
- Per l'Horta
- ...

Aquestes plataformes, tot i respondre a agressions concretes tenen un rerafons global, una identitat i un treball de recuperació de la política i la ciutadania. A més, trobem el treball de col·lectiu més ampli, d'organitzacions ecologistes que han donat el seu suport i treballat conjuntament amb les diferents plataformes (com ara Associació Ecologista Agró).

Sovint, al darrera de les Plataformes, o acompanyant-les hi trobem associacions veïnals:

- La Unificadora.
- Associació de veïns i Veïnes del Cabanyal.
- Associació Veïnal de Campanar.
- ...

I finalment, dintre d'aquestes lluites trobem biografies de persones concretes que constitueixen una història de vida i de resistència.

2.3. Viure una altra Vida: Alternatives Socials a la Destrucció de l'Horta

2.3.1. La sustentabilitat a les ciutats.²

Una ciutat sustentable s'organitza perquè tota la ciutadania satisfaga llurs pròpies necessitats i puje el seu nivell de benestar sense fer malbé l'entorn natural i sense posar en perill les condicions de vida d'altres persones, ara o en el futur.

En un planeta predominantment urbà les ciutats necessitaran adoptar sistemes metabòlics circulars per garantir la seua viabilitat a llarg termini i la del medi ambient rural de la que depenen per produir de manera sustentable.

Només un canvi d'actituds profund, un canvi conceptual, procedimental i de mentalitat acompanyat de noves actituds polítiques i noves pràctiques econòmiques, poden garantir que les ciutats arriben a ser veritablement sostenibles.

Les polítiques i les noves pràctiques econòmiques...

1. Les ciutats poden adoptar nous i imaginatius mètodes de planificació i gestió de la mobilitat, el transport i de l'ús de l'espai urbà.

2. Els programes de reducció del trànsit són possibles gràcies a polítiques de mobilitat exemplarment integrades i que redueixen la necessitat de desplaçament en cotxe. Es farien innecessaris nous cinturons i avingudes per traslladar-se. És important assenyalar les fal·làcies que determinades polítiques de gestió del trànsit arriben a legitimar: per exemple, nous cinturons i rondes no descongestionen o redueixen el trànsit, sinó que l'estimulen.

3. El reciclatge de residus, la reutilització d'envasos i productes pot reduir en gran mesura l'ús urbà dels recursos.

4. Nous materials i dissenys arquitectònics poden millorar bastant el rendiment mediambiental dels edificis urbans.

5. Per abastar la sustentabilitat, les ciutats han d'esforçar-se per defugir la seua dependència de les àrees exteriors del territori. A València aquesta

² A partir del treball de Girardet, H. (2001) Creando ciudades sostenibles. València, Editorial Teide.

possibilitat és factible almenys pel que fa a l'alimentació gràcies a l'horta que l'envolta. Malgrat que la destrucció de l'horta significa fer la ciutat menys sustentable, aquesta és la tendència actual.

6. Les aigües fecals contenen una abundància de valuosos nutrients com els nitrats potassa i fosfats que són necessaris retornar-los al camp per obtenir el desenvolupament urbà sustentable, posem per cas, mitjançant processos com:

- Sistemes de membrana que separen les aigües residuals de qualsevol contaminant.
- "Màquines vives" que purifiquen les aigües residuals per mitjans biològics.
- Tecnologia d'asseccament que torna les aigües residuals en grànuls que s'utilitzen com fertilitzants.

7. Ha de trobar-se un punt mitjà entre la compactació i l'expansió de les ciutats. A moltes ciutats l'expansió només pot contenir-se en aplicar de manera rigorosa restriccions de planificació. Un cinturó verd clarament definit i sobre el que no es pot construir aturà l'expansió de Londres i ajudà a protegir les regions rurals proveïdores de la ciutat.

8. Per persuadir a la gent que abandone les zones residencials i el seu ambient quasi rural (que comporten desplaçaments diaris a les ciutats, carreteres, transport privat, etc...) se'ls ha d'oferir qualitats urbanes que no hi ha a les ciutats en expansió: vitalitat, diversitat, activitats i atractius socials, llocs de trobada agradables...

9. Els programes de reducció del trànsit són possibles gràcies a les polítiques de transport integrades que redueixen necessitats de desplaçament en cotxe i fan innecessàries noves carreteres i avingudes per desplaçar-se. Aquesta actuació és necessària i es troba ja al nostre abast.

10. Una ciutat sustentable requereix un canvi radical en els patrons de consum, perquè podem prendre decisions de forma immediata a nivell individual i col·lectiva.

11. Resulta essencial ampliar la participació popular en la presa de decisions per revitalitzar la democràcia local. Consultar no és suficient. Per reforçar els processos democràtics locals, haurien d'usar-se de manera habitual mètodes com els fòrums veïnals, la planificació d'accions i la consecució de consens, perquè en circumstàncies apropiades condueixen a la presa de millors decisions i a una més fàcil execució i control popular.

12. En utilitzar els millors i més moderns sistemes de comunicació disponibles podem encara aprendre a dirigir les nostres ciutats en formes més participatives, en constituir-nos com que prenem decisions que donen forma a les nostres vides.

13. La reducció dels impactes urbans té tant a veure amb l'educació, la difusió de la informació i la participació, com amb un millor ús de la tecnologia.

14. Una comercialització intel·ligent, així com el desig per part dels consumidors de saber d'on procedeixen els aliments, té molt a veure amb una possible resurrecció de l'agricultura urbana. Això està passant en algunes ciutats dels EUA, així com a Xina, Berlin...

- S'han desenvolupat mètodes interessants per crear vincles estrets entre els cultivadors i els clients locals, entre la producció i el nivell de consum, com per exemple la "agricultura sostinguda per la comunitat", en la qual els participants paguen d'avantmà una taxa que els atorga el dret sobre la producció del cultiu, adquiriren el dret a visitar-lo i ajudar en el conreu i recol·lecció de les collites. Una variant d'aquesta experiència pot ser la "caixa de verdures" en les que s'ofereix als clients una selecció de verdures de temporada:

15. Necessitem generar idees perquè la sustentabilitat real aconseguisca que s'abaste la reconciliació entre les ciutats, les seues gents i la natura.

Aquests esforços requereixen:

- Implicar tota la persona: ment, esperit i cos;
- Prioritzar la gestió a llarg termini sobre la satisfacció immediata;
- Assegurar la justícia i l'equanimitat informades per la responsabilitat civil;
- Identificar l'escala apropiada de les activitats humanes viables;
- Estimular la diversitat dins la unitat d'una determinada comunitat;
- Desenvolupar principis de precaució, anticipant els efectes de les nostres accions;
- Assegurar-nos que el nostre ús dels recursos no lesione el nostre entorn vivent.
- Enriquir els processos de vida i no sols el producte final.

16. Conflicte de valors: Es dóna quan dos valors que tenim assolits es contraposen i hem d'avantposar-ne un. Dret a la propietat privada davant el dret a una vivenda digna; l'okupació de vivendes suscita un debat davant els milers de vivendes buides que hi ha tot i que se'n construeixen més i més. I les autoritats polítiques al·leguen que si les vivendes noves es vénen és perquè fan falta sense tenir en compte l'impacte de destrucció d'ecosistemes que genera l'especulació urbanística.

2.3.2 Una nova cultura de sustentabilitat urbana.³

17. Qualsevol plantejament futur que cerque compatibilitzar la justícia i la sustentabilitat, haurà de descansar sobre una nova cultura verda que supere aquesta desconexió radical entre la nostra festa devoradora urbana i les crisis socio-ecològiques que avui no només enverinen l'aire, els sòls i els recursos vitals de la Terra, sinó que constitueixen una amenaça creixent per a la vida i el benestar de la gent pròxima i llunyana de tot el planeta.

18. És urgent l'ampliació de les actuals polítiques ambientals per poder transversalitzar i problematitzar ecològicament decisions municipals de tot tipus i aparentment allunyades de la problemàtica ambiental (obertura d'un centre comercial, el traçat dels carrers, les normes de construcció, etc...).

19. Les principals preocupacions ecològiques haurien d'ampliar-se i resituar-se per implicar el nostre entorn més immediat i els nostres hàbits més quotidians.

2.3.3 Alternatives a la destrucció de l'Horta de València. Grup de treball Viure l'Horta

És difícil fer un llistat d'alternatives davant una situació ben complexa com és la destrucció de l'horta de València perquè es mouen molts interessos per acabar amb un dels ecosistemes que tardà centenars d'anys en formar-se i que ha garantit la supervivència de la ciutat de València i la seua àrea metropolitana durant els quasi dos mil anys de la seua fundació. No obstant això, és necessari analitzar les causes que produeixen la desfeta i fer les propostes adients per capgirar un procés insostenible que amenaça amb la destrucció de recursos i ecosistemes vitals per a la nostra supervivència.

³ Volem reconèixer en aquest punt les aportacions de Mara Cabrejas, de la Universitat de València i Els Verds.

1. La primera de les alternatives viables per preservar part de l'horta de València seria recollir algunes de les propostes que feren els grups d'Els Salvem en la línia d'aprovar mesures específiques de protecció jurídica de l'horta per sobre de les entitats municipals per tal de garantir una protecció eficaç. D'entre les propostes estava la necessitat de fer una moratòria urbanística a l'àrea metropolitana de València i canviar la llei d'ordenació urbana per tal de declarar l'horta paratge a protegir.

2. Una altra proposta es basa en fer la transició d'una agricultura industrial plena de pesticides que produeix unes verdures i hortalisses insanes i perilloses a una agricultura ecològica i sustentable que preserve la terra per a les generacions futures sense desertitzar-la ni contaminar-la.

En un primer moment, la viabilitat de l'agricultura ecològica requereix d'un esforç institucional per posar-la en marxa i fer-la rendible, necessita el suport de les universitats, del govern de la Generalitat Valenciana, de les associacions de llauradors, d'un mercat a l'abast de la ciutadania, d'unes escoles de formació agrícola, etc. i requereix també la formació en els patrons de consum pel que fa al menjar saludable i consum responsable.

3. Un dels factors de degradació de l'horta és la contaminació de les aigües de les sèquies i de les aigües del subsòl pels pesticides i pels abocaments industrials i urbans sense depuració suficient que hi ha a l'àrea metropolitana de València. La necessitat de canviar les indústries contaminants per tecnologies netes i no contaminants és imprescindible per garantir que la contaminació no arribe a fer malbé la terra, l'aigua, les collites i els aliments de l'ecosistema de l'horta, així com la necessitat de tractaments integrals dels residus urbans

4. La preservació de les alqueries, barraques, de les xarxes de sènies, camins rurals i de les formes de vida tradicionals dels habitants de l'horta que durant els darrers segles han tingut cura i treball de l'horta i han fet compatible el seu treball als camps.

5. Els ecosistemes que hi ha a l'horta són valuosos per si mateix, però a més de tenir els valors agrícoles i culturals propis l'horta també té valors afegits: durant anys han sigut el pulmó verd de la ciutat de València i la seua àrea metropolitana, han sigut sobretot lloc de pas i desconegut en les seues singularitats, així com més recentment lloc d'oci per a la ciutadania urbana de València.

Per tant, tenen valor com a espai ecològic i verd que oxigena la contaminació que provoquen els habitants de les grans ciutats que l'envolten,

lloc de gaudi i d'esbarjo per a una ciutadania que veu com es privatitzen acceleradament les ofertes d'oci convertides en negoci, posem per cas, Terra Mítica.

El valor de l'horta té gran importància estratègica a causa de les noves funcions urbanes i ecològiques que realitza. L'horta avui és necessària com a pulmó front a la densitat construïda; l'horta avui és frontera al creixement il·limitat de València i els pobles metropolitans. Els valors ecològics s'hi afegeixen als tradicionals valors agrícoles. Per tant, la seua preservació i cura constitueixen un element d'importància vital per avançar cap a una ciutat o model de vida urbà que guanye sustentabilitat.

6. La necessitat de restringir l'impacte d'infraestructures que travessen l'horta i no incrementar ni posar en marxa infraestructures que posen en perill l'ecosistema de l'horta (polígons industrials, autovies, més carreteres, més trànsit, cementació del sòl...).

Carla López Lonzano, Col·legi Públic Rabisanxo, 5 anys.
Inventariem l'Horta, Escoles Públiques d'Alfagar

Aquest és un espai en permanent reconstrucció, per tal de pensar-lo hem recollit experiències, idees de professores, de mestres, de persones que treballen l'Horta, que treballen provant de fer de la seua feina un camp de creixement, d'enriquiment.

3.

ANEM PER FEINA. SUGGERIM MACRO-ACTIVITATS

3.1. Els itineraris per l'Horta

La millor forma de conèixer l'Horta és observant-la de prop, és per això que convidem a fer passejades, a olorar, mirar, tancar els ulls, tastar els aliments, pensar. El millor és sortir de les aules i conèixer allò que tenim al voltant. Els centres que es troben a poblacions de l'Horta Sud o de l'Horta Nord, però també els centres que es troben a la ciutat de València, han de mirar l'Horta per poder-la pensar. També hem de deixar que l'Horta entre a l'escola, ja que en som part; es tracta no sols de conèixer l'Horta, sinó de reconèixer-nos com a part de l'Horta.

En alguns casos veurem el que ja no hi és i açò que ja no hi és també ha de formar part de la nostra memòria.

3.1.1 Com organitzar els itineraris?

En primer lloc, cal pensar quines coses o quins espais anem a veure per tal de poder dissenyar el camí. Una bona forma de pensar els viatges és a partir de la pregunta, del desig. Hem de saber què volem aprendre de l'Horta. Les preguntes que ens formulem quan ens plantegem visitar l'Horta han de quedar gravades per poder-les treballar posteriorment, es pot fer una assemblea amb un acta, com si es tractés d'un projecte d'investigació. Potser que siga útil preparar el nostre Quadern de Treball.

L'esquema d'Investigació del Quadern de treball o Projecte, hauria de tindre també un apartat d'allò que sabem. Posteriorment, allò que volem o necessitem saber. Una vegada elaborat el guió i segons les nostres necessitats, podem buscar la informació: a la premsa, a diferents organitzacions (Unió de L'auradors i Ramaders, Per l'Horta...), les persones que hi viuen i treballen, a l'exploració que fem durant la passejada...

3.1.2 Recollim material

Quan sortim hem de preparar la sessió i recollir materials, que seran documents per a treballar posteriorment. L'eixida ha d'estar ben preparada i portar els materials i les eines necessàries; bosses de plàstic que es puguen tancar, etiquetes, càmera de fotos, gravadora...

3.1.3 Relatem el que veiem

Les passejades poden arribar al paper escrit, hem de fer relats d'allò que hem vist, del que hem après, de les preguntes que hem formulat i de les que ens formulem ara.

3.1.4 Contrastem amb altres fonts, comparem amb altres temps

Al conte, la novel·la (el cas de Blasco Ibáñez és paradigmàtic) hi trobem mirades del passat, mirades diferents. Analitzar què ha passat i per què pot ser una altra tasca que ens ajude a valorar el que tenim i el que hem perdut.

3.1.5 Analitzem, discutim, proposem

Què pensem? Com podem intercanviar valoracions? Què podem fer?

El coneixement que treballem amb els itineraris ens ha de ficar en disposició de problematitzar la realitat de l'horta, hem de trobar les paraules-clau per poder parlar i explicar-nos posant en relació les nostres idees amb la realitat que estem observant. També hem de trobar estratègies per intervenir defensant, protegint, vivint, conreant, estimant un tros de terra agredit, emmalaltit però socialment i cultural necessari.

A continuació us proposem alguns temes que poden ajudar a pensar i dissenyar els itineraris i el guió per a preparar el Quadern de Treball. Açò és només una proposta; susceptible a ampliacions, combinació, canvis.

Proposta d'Itinerari Didàctic nº1: La Relació Horta-Ciutat

A partir d'imatges que anem recollint es pot treballar el creixement de la ciutat a costa del camp. La convivència de camps llaurats, de construccions d'origen rural amb imatges clarament urbanes pot servir-nos per engegar un procés d'investigació. Revisar el Bloc de contingut nº1 *Què està passant amb l'Horta?* ens pot servir per a pensar aquest itinerari.

Quines qüestions podem treballar:

- Creixement progressiu de la ciutat.
- Convivència d'elements urbans i altres d'origen rural.
- Tensions paisatgístiques.
- Anàlisi des de diferents veus de les conseqüències del creixement de la ciutat i la reducció de l'espai rural.

Alguns documents per a treballar:

- © Doc. nº1:
Garcia, E. I Bono, E: *Ciment, natura i conflicte social*. Levante-emv.
- © Doc. nº12:
Memòria de la elaboració de la Llei Reguladora del Procés d'ordenació i protecció de l'Horta de València com a espai natural protegit Iniciativa legislativa popular.
- © Doc. nº25:
Fotos de l'Horta. font : Las Provincias.
- © Doc. nº30:
Dossier la Roda del Temps.
- Portada materials.

Proposta d'itinerari Didàctic nº2: Les construccions de l'Horta

Aquesta és una proposta de recorregut per les Alqueries, per les Barraques i en alguns casos per l'espai que ha quedat on hi havia aquestes cases. En el cas que siguin habitades podem demanar permís per visitar les diferents estances, l'ús social de l'espai.

Per tal de treballar com es viu a l'Horta, per a que s'utilitzava i s'utilitza l'espai, qui hi vivia a les Alqueries i qui hi viu ara, amb quins materials està feta, quina història té. Revisar el Bloc de contingut nº1 *Què està passant amb l'Horta?* ens pot servir per a pensar aquest itinerari.

Quines qüestions podem treballar:

- La distribució de l'espai a l'Horta.
- Conèixer la història de l'Horta.
- Quina és la política de regulació del patrimoni que regeix. Quina conservació i quina protecció regulen les construccions històriques de l'Horta.
- La convivència en un mateix espai de construccions històriques amb d'altres noves.

Alguns documents per a treballar:

- © Doc. nº2:
Notícia en premsa; Per l'Horta denuncia...
- © Doc. nº10:
Agustí Hernández Dolç "Les Alqueries de l'Horta.."
- © Doc. nº11:
Iniciativa Legislativa Popular.
- © Doc. nº12:
Memòria de l'elaboració de la ILP.
- © Doc. nº14:
Extra Túrria; per una horta viva.

Proposta d'itinerari Didàctic nº3: *El treball de la Terra*

Potser ens trobem alguna persona llaurant, o collint, es pot parlar, aprendre, ens pot explicar el seu treball. Es poden fer fotografies i fins i tot entrevistes.

Una altra possibilitat són els aliments, com es conreen, quins productes, quina distribució de l'espai... ens pot ajudar una revisió dels blocs de contingut 1; *Què està passant amb l'Horta*, Bloc de continguts 2; *Els Salvem*; i el bloc de continguts 3; *Viure una altra vida*.

Quines qüestions podem treballar:

- Mètodes de treball de la terra.
- Agricultura tradicional.
- Agricultura ecològica.
- El futur de l'agricultura de l'Horta.
- Sistemes de producció i sistemes de mercats.
- Els consumidors i consumidores. Hàbits responsables.
- L'alimentació. Per una vida saludable.

Alguns documents per a treballar:

- © Doc. nº4:
l'Horta, el meu lloc, el lloc dels meus.
- © Doc. nº11:
Iniciativa Legislativa Popular.
- © Doc. nº12:
Memòria de l'elaboració de la ILP.
- © Doc. nº13:
Mara Cabrejas; *Materials per a la sustentabilitat...*
- © Doc. nº14:
Extra Túria; per una horta viva.

Proposta d'itinerari Didàctic nº4: La desfeta de l'Horta

Les conseqüències del procés de destrucció de l'Horta són visibles i força abundants malauradament. Visitant diferents espais de la ciutat podrem analitzar com s'ha anat transformant l'espai i quins interessos han guiat aquest canvi.

També ens caldrà imaginar per tal de poder saber què hi havia on ara veiem asfalt, edificis o ciutat. Ens pot resultar útil per a treballar aquest itinerari la revisió dels blocs de contingut 1 i 2; *Què està passant amb l'Horta?* i *Els Salvem*.

Quines qüestions podem treballar:

- El procés de destrucció del paisatge i del patrimoni.
- Els diferents interessos en joc.
- El model de ciutat.
- L'especulació.
- El discurs de progrés del poder.
- Actituds de les institucions davant la destrucció de l'Horta.

Alguns documents per a treballar:

- © Doc. nº1:
Garcia, E. I Bono, E: *Ciment, natura i conflicte social*. Levante-emv.
- © Doc. nº4:
l'Horta, el meu lloc, el lloc dels meus
- © Doc. nº9:
La destrucció de l'Horta de la Punta continua implacable.
- © Doc. nº10:
Agustí Hernández Dolç "*Les Alqueries de l'Horta..*"
- © Doc. nº11:
Iniciativa Legislativa Popular.
- © Doc. nº12:
Memòria de l'elaboració de la ILP
- © Doc. nº14:
Extra Túrria; per una horta viva
- © Doc. nº21:
Dibuix Ortífus, Cartellera Túrria

Proposta d'Itinerari Didàctic nº5: *Les Resistències*

Al llarg del paisatge de la Comarca podem trobar mostres del que ha esta i és el moviment en defensa de l'Horta, els murs i parets són testimoni recollint encara pintades, murals, mostres de la veu pública que exigeix una altra gestió del patrimoni, un altre model de ciutat, un espai d'horta verd i viu.

També podem conèixer mitjançant les entrevistes i la recerca, el treball de diferents associacions veïnals, col·lectius i organitzacions en la defensa i en l'elaboració de propostes alternatives a la destrucció de l'Horta. Ens pot ajudar una revisió dels blocs 2 i 3; *Els Salvem* i *Viure una altra vida*.

Quines qüestions podem treballar:

- La recuperació de la política ciutadana.
- Els moviments ecològics i ciutadans.
- La formació política ciutadana.
- El procés de sensibilització.
- La construcció de projectes i alternatives sustentables.

Alguns documents per a treballar:

- © Doc. nº1: Garcia, E. I Bono, E: *Ciment, natura i conflicte social*. Levante-emv.
- © Doc. nº3: Notícia de premsa. *Enfrontaments en la Universitat d'Estiu*.
- © Doc. nº5: Carme Gonzalez: *Les persones primer*.
- © Doc. nº6: Josep Lluís Miralles, *S'ha produït un moviment espontani*.
- © Doc. nº7: Vicent Navarro, *L'Horta de La Punta, resum d'una història*.
- © Doc. nº11: Iniciativa Legislativa Popular.
- © Doc. nº12: memòria de l'elaboració de la ILP.
- © Doc. nº14: Extra Túria; per una horta viva.
- © Doc. nº15: Per l'Horta *Stop Deportació Veïns de La Punta*.
- © Doc. nº16: *10 Raons per salvar l'Horta de La Punta*.
- © Doc. nº17: Notícia de premsa. *Un multitudinario y tenso desalojo..*
- © Doc. nº19: Informe Facultat de Dret sobre el desallotjament...
- © Doc. nº20: Terra Crítica. *La ciutat i la participació ciutadana*.
- © Doc. nº24: Antonio Montiel, *Amenazas*.

Proposta d'Itinerari didàctic nº6: Les Rutes en Bici

Es pot fer el seguiment del carril bici (una excursió en bici suposa moltes coses que poden ser motiu de treball i debat a l'escola). Hi ha diverses rutes que podem dissenyar; la ruta del conreu ecològic per Meliana, la ruta de les Barraques i Alqueries...

Hi ha la possibilitat de contactar amb diversos col·lectius que organitzen sortides per l'Horta. Es pot contactar amb el grup Horta i Educació del col·lectiu Per l'Horta. D'altra banda, organitzacions ecologistes com ara Acció Ecologista Agró i altres ens poden proporcionar materials, informació i fins i tot guies per les excursions.

QUADERN DE TREBALL PER ALS ITINERARIS DIDÀCTICS

Tema de l'itinerari:

Nom:

Data i lloc que anem a visitar:

Coses que sabem:

Coses que volem saber:

Quines preguntes fem:

**Busquem Informació:
Quines fonts utilitzem:**

Relatem l'itinerari: *Què ens hem trobat, com hem arribat, amb qui hem anat, què hem fet, què hem vist...*

Quins materials hem recollit:

- Diferents tipus de materials.
- Per a què ens serveixen.
- Com els classifiquem

3.2. Inventaris i exposicions

Amb el material i documents que hem recollit es pot construir un inventari en un banc de recursos.

3.2.1 Com inventariar

Per tal de fer un inventari de recursos cal desenvolupar uns criteris de classificació, s'ha d'establir categories, hem de dissenyar fitxes per tal de recollir els materials. D'altra banda, els materials necessiten d'un espai per ubicar-los. S'haurà doncs, de pensar un espai, com gestionar-lo i organitzar-lo. Una possibilitat per recollir els materials i documents que recollim és la creació d'un **Arxiu escolar de l'Horta**, on classificarem els diferents elements que inventariem.

L'organització d'aquest arxiu es pot dur a terme amb la classificació be per tipus de documents (fotos, textos, objectes, imatges, cartells, vídeos, músiques i cançons de l'Horta...) o per temàtiques (el treball de la terra, el paisatge, les resistències), pel tipus de font (entrevistes, notes de premsa, gravacions, documents...) segons ens interesse. Aquest pot ser un espai per obrir en la Biblioteca del centre.

Pot ajudar-nos en aquesta activitat, conèixer l'experiència que el Consell Escolar Municipal d'Alfara ha dut a terme. El projecte Inventariem l'Horta. Podeu trobar informació sobre aquest projecte als documents 27, 28 i 29 del dossier documental.

3.2.2 Exposem el treball

Organitzar exposicions requereix també un treball de selecció, de recerca. El material que es pot exposar és divers; els textos i relats, entrevistes gravades, material audiovisual, fotografies, dibuixos.... Preparar les exposicions també comporta treballar un tema, hem de comprendre per explicar-lo i compartir-lo amb altres persones. Des d'aquí proposem alguns temes per exposar els treballs elaborats i els documents recollits:

- **L'Agricultura:** els productes de l'Horta, els mètodes de treball de la terra, agricultura ecològica, agricultura tradicional, la producció i el sistema de mercats.

- **Les agressions a l'Horta;** es pot treballar amb la premsa fent un seguiment de la desfeta; els processos d'especulació, els desallotjaments...

- **Les resistències;** al llarg dels municipis de la comarca s'han produït manifestacions de rebuig a la desfeta de l'Horta; els murs en són testimonis, les manifestacions, els manifestos, les accions... poden ser motiu d'una exposició.

- **L'arquitectura de l'Horta:** les barraques, les alqueries, els sistemes de regadiu...

- **La relació Horta ciutat;** en aquest sentit hi ha imatges que es poden recollir molt reveladores.

- **L'estètica de l'Horta:** observar l'Horta com a paisatge pot oferir moltes possibilitats per a un reportatge o exposició; les formes, els colors, la linealitat, la distribució de l'espai, la combinació de formes i colors...

- **La "representació" de l'Horta,** es poden recollir aportacions d'artistes, fotògrafes i fotògrafs, dissenyadores i dissenyadors que han mirat, pensat i representat l'Horta.

- També es pot recórrer a les exposicions que diferents col·lectius han elaborat sobre l'Horta (com ara l'exposició de Per l'Horta; L'Horta Nostra).

3.3. Les Biblioteques de treball

Les Biblioteques de Treball (BT) són publicacions col·lectives sobre un tema determinat. A partir de les creacions de l'alumnat i també del professorat es configura un llibre que recull les experiències, els estudis i les investigacions que s'han dut a terme. És el moment de recollir les passejades, les observacions, les entrevistes, els documents (les coses) que hem recollit de la realitat i hem inventariat i fitxat....

Des d'aquí i amb l'ajuda de Roser Santolària proposem uns quants temes per elaborar monografies sobre l'Horta:

- L'Arquitectura de l'Horta. Estudi de les diferents construccions de l'Horta, amb açò treballarem també quines necessitats es busca cobrir, per a què serveixen les diferents instàncies, qui hi vivia i qui hi viu a les barraques i a les alqueries.
- L'Agricultura: agricultura ecològica, agricultura tradicional, els productes, les fases, qui treballa, els mercats....
- Els valors de l'Horta.
- El regadiu; els sistemes de regadiu, les sèquies....

Apuntem algunes publicacions que poden ajudar al coneixement del que és una Biblioteca de Treball, la seua elaboració:

- FREINET, C. (1969) *Técnicas Freinet en la escuela moderna*. Siglo XXI de editores s.a.
- MARTÍNEZ BONAFÉ, J, (2000) "Acerca de Alternativas y posibilidades" a MARTINEZ BONAFE, J *Políticas del libro de texto escolar* Madrid. Morata.
- HERMOSO, T i ZURRIAGA, F. (1991) Alternativas al libro de texto. Dintre el monogràfic de Cuadernos de Pedagogia dedicat als projectes i materials curriculars nº194.

3.4. Intercanviem experiències

La correspondència escolar és una pràctica de les que aprenguérem amb Freinet, és una activitat molt motivadora en la que s'aprèn junt amb els i les altres. En la que compartim allò que hem vist, que hem après i que hem sentit.

Per tal de treballar la comarca de l'Horta pot ser útil utilitzar la **Correspondència Escolar**, entre centres de l'Horta Nord i de l'Horta Sud ens podem explicar com és el paisatge per treballar, per exemple, la producció agrícola a les diferents zones geogràfiques...

A més de la correspondència escolar, es va constatar que seria molt interessant dur a terme intercanvis escolars entre centres que tenen condicions geogràfiques diferents per viure la diversitat; escoles envoltades d'Horta, escoles en zones rurals, escoles de zones urbanes, escoles que estan envoltades d'edificis. Per tal de conèixer, de sentir i compartir.

3.5. Treballant el debat i la divergència

El debat i la discussió treballant punts de vista divergents és una consolidada estratègia educativa. Més encara si a l'argumentació l'acompanya la peça d'evidència, el suport documental. Una bona activitat pot ser organitzar un debat entre dos col·lectius al voltant del tema: "Creixement de la ciutat i desaparició de l'horta". Un d'ells pot assumir la posició de la "confiança productivista" –les coses no son tan dolentes, hi ha avanços importants, tenim cura per protegir o fer el menor mal possible, i arguments per l'estil.

Un altre grup pot treballar la posició de la "prevenció ecologista": el creixement i la pressió sobre els ecosistemes pot arribar a ser insostenible, si no ha arribat ja a ser-ho, les mirades de curt termini poder convenir a interessos econòmics, a estils de vida despreocupats o a polítiques institucionals conservadores, però a llarg termini –cada vegada menys llarg– poden resultar catastròfics pel conjunt del planeta terra, i altres arguments per l'estil.

Al final un tercer grup, que actua d'observador i jutge pot acabar elaborant un informe on defene la seua posició i propose actuacions concretes. La idea de treballar sobre les dues posicions (confiança productivista i prevenció ecologista) l'hem treta del llibre de Ernest Garcia (2004) *Medio ambiente y sociedad. La civilización industrial y los límites del planeta*. Madrid, Alianza Editorial. Concretament al professorat li resultarà molt útil el quadre 3.2. "Temas y planteamientos del debate sobre límites naturales" (pp. 118), on apareix un quadre de doble columna amb la síntesi d'aquestes dues posicions.

3.6. L'hort ecològic escolar

L'escola pot i ha de ser una laboratori de ciutadania. Si estem qüestionant racionalitats i paradigmes teòrics des de criteris de sustentabilitat ecològica, els projectes educatius escolars han de contemplar pràctiques a escala micro del que volem o ens agradaria que fora el món. L'hort ecològic escolar és una proposta educativa que integra sabers i experiències diverses amb l'objectiu que l'alumnat construísca un espai viu d'apropament i estima de la terra.

Aprendre a conrear aliments nutritius sense fertilitzants sintètics ni pesticides, conèixer les possibilitats i els límits d'un sistema tancat depenent dels recursos locals, valorar l'esforç del treball agrícola junt a la gratificació dels productes obtinguts, són, entre moltes altres, experiències d'alt valor educatiu. Però també és important l'hort escolar perquè pot contribuir a aportar aliments pel menjador escolar elaborats pels propis escolars amb criteris ecològics i de sustentabilitat.

D'altra banda, és una experiència que ens pot ficar en relació amb persones de l'entorn social i agrícola, per exemple, gent de la Unió de Llauradors i Ramaders, que vulga col·laborar en el projecte, o persones majors jubilades que ajuden amb el seu saber i experiència, o pares i mares que vulguen ajudar.

Com sabeu, són necessàries poques coses. Una parcel·la de terra amb possibilitat de rec, algunes ferramentes, un grup de gent que s'organitze per a la feina i l'estudi, fonts documentals de divers tipus, la dedicació d'un parell d'hores setmanals seria suficient, i és clar, llavors, plantes, compost, i com en tota pràctica que vulga ser veritablement educativa, molta il·lusió.

A les revistes Cuadernos de Pedagogía i Guix trobareu moltes experiències que descriuen la proposta d'hort escolar. Hi ha també una considerable bibliografia. Nosaltres hem incorporat al nostre llistat general unes quantes: Aubert, C.1987; Debesse, M.L. 1983; Martínez Miró, T. 1996.

També podeu trobar experiències en aquesta línia a la pàgina web del CLIC recursos educatius: www.xtec.es busqueu l'experiència "Anem a l'Hort".

3.7. Salut i Alimentació⁴

Introducció

És tradicional ja a l'escola la celebració de la Setmana de la Primavera al mes de maig. El nom és un intent d'arrelar la setmana a totes les connotacions que aquesta estació de l'any pot, per natura, afegir-hi: colorit, alegria, renaixement, bon temps.

Al llarg de la setmana es treballa transversalment un tema triat per a tota l'escola i tot el treball de la setmana acaba en una festa el diumenge on les mares i pares també hi participen, gaudeixen, ensenyen i aprenen del treball dels seus fills i filles.

Enguany el tema surt de la Comissió d'alimentació on estan mares i pares, alumnes, mestres i personal de cuina. Davant el canvi d'hàbits alimentaris que la societat està experimentant es planteja aquest tema com un intent de reflexió conjunta, a través del coneixement i de l'experiència per fer consumidors d'aliments saludables alhora que recuperar i donar a conèixer hàbits, tant propis com d'altres cultures, que estan caient en desús i desestimar-ne d'altres instal·lats com a fruit d'una societat de consum que incorpora valors inapropiats i que repercuteixen directament en la nostra salut.

Macro-activitat

Tema monogràfic: Salut i alimentació

Lema de la setmana: A triar i després confeccionar un cartell per penjar-hi el dia d'inauguració de la setmana.

Temporalització: 1 setmana més un dia de trobada.

Àmbit: Tota la comunitat educativa. Es recomana que el treball de programació es realitzi a partir d'una comissió formada per representants de cada cicle.

Àrees: Transversal

Material de treball del professorat: Dossier de treball elaborat per la comissió encarregada de programar la setmana.

Material de l'alumnat: Dossier individual amb informació i activitats.

Motivació: activitat d'inauguració de la setmana conjunta per a tota l'escola.

- **Activitats en grup:** Murals, tallers, eixides, audiovisuals, xarrades a càrrec d'especialistes.

Dia de la trobada:

- Targeta d'invitació amb tot el programa dissenyada per l'alumnat.
- Exposició de murals i treballs.
- Audiovisuals de la setmana.
- Realització dels tallers apresos al llarg de la setmana.

⁴ Una proposta de Reme Navarro, experimentada a l'Escola Les Carolines..

3.8. Projectes d'investigació

3.8.1 Antropologia de la paella

Et proposem fer un exercici de seguiment. Anem a seguir la pista dels aliments que usem en fer una paella. Amb aquesta activitat provem de pensar els sistemes de producció i comerç dels productes de l'horta i dels que no són de l'horta. D'aquesta manera, podem comprendre les circumstàncies en les que les persones que treballen l'agricultura desenvolupen i viuen la seua feina i mitjà de vida. D'altra banda, és important arribar a determinar les potencialitats en el mercat dels productes per saber el valor del sòl, entenent així quins són els interessos i mecanismes especulatius que hi ha sobre l'horta.

Apuntem algunes preguntes per començar a pensar la paella com a objecte d'investigació:

SEGUINT LA PISTA DELS INGREDIENTS
- Quins ingredients té la paella? (hi ha diferents formes de fer les paelles)
- Quines verdures?
- D'on venen?
- Han estat comprades? On?
- On han estat produïdes?
- Com?
- Qui hi treballa?
- Quin preu tenen?
- On va a parar aquest preu?
- Qui l'estableix?
- Quant guanyen les persones que produeixen aquest tipus de verdures a l'Horta? I quan no són de l'Horta de València?
- La carn: hi ha pollastre, conill, ànec?
- D'on han vingut els animals?
- Són de granja o de corral?
- Ha estat comprat? On?
- ...

D'altra banda, en l'elaboració i consum de les paelles intervenen diferents agents i elements. Proposem també una anàlisi dels rituals, de les tasques... Algunes preguntes per començar a investigar poden ser:

ANALITZEM ELS RITUALS
- Qui ha comprat o portat els ingredients?
- Qui cuina la paella?
- On es cuina?
- Qui para taula?
- Quanta gent hi ha?
- Qui seu primer?
- Qui escudella la paella als plats?
- Quines converses es tenen a taula?
- Què es fa?
- Què es beu?
- Què es veu?
- Qui parla?
- De què es parla?
- Qui escura els plats?
- I la paella?
- ...

3.8.2 La petjada ecològica

Per tal de produir allò que fem servir a una ciutat com la nostra, s'ha hagut de treure recursos d'altres llocs, en aquesta activitat també proposem fer un seguiment per tal de veure quin és el procés i quins espais queden afectats. D'aquesta manera es pot treballar la interdependència pel que fa a la producció. Es tracta de saber quin és l'impacte que el nostre consum diari i quotidià genera sobre el medi, no sols el medi més proper sinó arribar a entendre l'abast, de vegades intercontinental, de les nostres consumicions, açò és el que anomenem **Petjada Ecològica**.

Què passarà si la petjada ecològica, fonamentalment del Primer Món, continua augmentant?

1. Pensem en les coses que utilitzem a l'escola (llapis, paper, quaderns, bolígrafs, llibres, grapadores, taules, cadires, la pissarra, el guix....)
2. Intentem saber d'on surten els materials per elaborar aquests productes. De quins països, de quins boscos...
3. Les persones d'aquests països:
 - En quines condicions viuen, què consumeixen?
 - Poden gaudir d'allò que produeixen?
 - Quin efecte té l'extracció de les matèries primeres?
 - Quin impacte ambiental i sobre la salut de les seues vides?

Es pot realitzar el mateix procés d'investigació, amb productes de la nostra vida quotidiana. En primer lloc podríem seleccionar aquests productes d'entre els que tenim a casa i fem servir tots els dies, del que mengem...

Provem de posar-nos en el lloc de les persones que pateixen les conseqüències de les Petjades ecològiques.

3.8.3 La Iniciativa legislativa popular

Pensem que una bona mostra d'exercici de la ciutadania i la participació ha estat la Iniciativa Legislativa Popular; ha significat unir dos àmbits que fins ara restaven separats; d'una banda l'àmbit de les mobilitzacions ciutadanes contra la desfeta de l'Horta i d'altra banda l'àmbit d'allò jurídic

en el que els ciutadans i ciutadanes tenim la sensació (fonamentada) de no participar gaire.

Al dossier de materials adjuntem un exemplar de la *Iniciativa Legislativa Popular* i un exemplar de la memòria d'elaboració de la proposta del grup que redactà la llei. Pensem que una bona activitat potser conèixer quines són les circumstàncies que van portar a l'elaboració d'aquesta proposta de llei, quines les conseqüències, què implicava aquesta proposta i sobre quina estava elaborada. Per tant proposem:

- Lectura de la proposta de llei i comentaris; què protegeix?, quines mesures proposa?, és realista?

- Entrevista de les protagonistes i els protagonistes; des del grup Per l'Horta ens poden ajudar a comprendre el procés d'elaboració d'una llei; quines persones implicades? Quins objectius? Quines dificultats? Quin concepte de ciutadania hi ha al darrere de la proposta?

- El grup per l'Horta també va publicar un dossier amb informació sobre la Iniciativa Legislativa Popular; en aquest dossier trobem a més de la proposta de llei i la memòria, un recull de premsa molt útil per fer un seguiment de les circumstàncies que envoltaren el procés d'elaboració, el debat i el rebuig de les corts a aquesta iniciativa ciutadana.

3.8.4. Músiques que parlen de l'Horta⁵

Tot seguit proposem un conjunt de cançons que ens poden servir com a peça documental a partir de les quals treballar diferents aspectes. Alguns dels temes tracten el deteriorament del medi, de la pèrdua d'identitats, de la globalització neoliberal, de capitalisme... són per tant, exportables a altres indrets on el territori està amenaçat. Aquest és només un recull d'algunes de les possibilitats, podem trobar més grups i cançons que en fan referència. En alguns casos, els grups tenen una pàgina web des d'on podeu descarregar les lletres i les partitures.

Músiques que parlen de l'Horta:

- 1 *Al Tall. Del Saler* (Disc: Deixeu que rode la roda..)
- 2 *Atzacak Gatzara. Balla la banda*
- 3 *Bajoqueta rock. Com va el preu*
- 4 *Emili. Horta Verda*
- 5 *Ki sap. Respeto.*
- 6 *Malajunça. L'embús*
- 7 *Miquel Gil. Amaga l'arbre*
- 8 *Obrint pas. No tingues por* (Disc: Obrint Pas)
- 9 *Orquestrina Sanguinelli. Apalancat*
- 10 *Riu sec. Jota de l'horta*
- 11 *Sacsejat folk. Fantasia nº1*
- 12 *Skaparàpid. Ball de la gent rara*
- 13 *Soul atac. Qui diu el que sap*
- 14 *Sva-ters. Ni karrefur ni prika*
- 15 *Tres fan ball. Havanera de Foios*
- 16 *Trullars. Fandango* (disc: Viatge)
- 17 *Urbàlia Rurana. Picania*

Més possibilitats...

- 18 *Feliu Ventura: Com el rent.* (Disc: Barricades de paper)
- 19 *Feliu Ventura. El que diuen els arbres.* (disc: Barricades de paper)
- 20 *Obrint Pas. Quan ja no ens quede res.* (disc: Obrint pas)
- 21 *Obrint Pas. Des de la nit.* (disc: Terra)

⁵ Aquesta és una proposta elaborada per Abelard Barberà i Vicent Ros de l'Escola Les Carolines.

ALGUNES LÍNIES D'INVESTIGACIONS

- Sobre les comarques o pobles dels grups, sobre els llocs i paisatges dels que parlen les cançons.
- Anàlisi dels títols i lletres de les cançons. De què es parla? Com es parla?
- Coneixement i anàlisi dels estils musicals.
- Sobre les edats de les persones dels grups, qui parla de què? Diferents col·lectius, diferents temes?
- Recerca de cançons en altres llengües que tracten els mateixos temes.
- ...

PROPOSTES D'ACTIVITATS

- Comentaris de les cançons.
- "Fem llargues les cançons". Podem afegir estrofes.
- Inventem cançons.
- Omplim els buits a les lletres de les cançons.
- Dissenyem les caràtules.
- Quins instruments sonen a les cançons.
- Discussió al voltant de les cançons; quines ens agraden més? Per què?
- ...

ON PODEU TROBAR MÉS INFORMACIÓ I RECURSOS:

Pàgines web dels grups:

- Obrint Pas: www.obrintpas.com
- Feliu Ventura: www.feliuventura.com
- Sva-ters: www.sva-ters.tk

Cercadors i pàgines de música:

- www.botiboti.org: podeu trobar informació sobre grups com Atzukak, Bajoqueta Rock, Malajunça...
- www.vilaweb.com/nosaltres/

3.8.5. Històries de vida

No podem pensar l'horta sense les persones que hi viuen, que treballen, que han estat expulsades de les seues cases, que els han expropiat la terra. Sense les persones que fan agricultura ecològica, sense les persones que volen, fins i tot amb les condicions que els imposa el mercat, dedicar-se al treball de la terra. Proposem doncs Estudis biogràfics.

Suggestim entrevistar persones que ens aporten claus per entendre l'Horta, per entendre què li passa, què cal fer, per entendre què és sustentabilitat, què vol dir viure de forma sustentable, treballar de forma sustentable, per entendre què vol dir participació, ciutadania, lluita.

Per tant, una de les propostes de macro-activitats pot ser la investigació en aquestes històries de vida. Així i per començar i tenir una idea, a la revista Ecologia Política hi ha una entrevista a Carmen Gonzalez, figura clau en la lluita en defensa de l'Horta i de l'associació de veïns i veïnes de La Punta.

3.8.6 Judici a l'AVE

Una manera d'apropar-nos als moviments socials i lluites ciutadanes pot ser "jugant" a posar-nos en el seu lloc. Així, mitjançant un joc de rols proposem simular un judici, en el que a una persona se l'acusa de desordre per participar en un acte de protesta.

Mitjançant aquesta activitat, els participants han de buscar informació per argumentar la seua postura i rebatre els arguments de les altres posicions. En una societat en la que ens hem acostumat a escoltar opinions que només es poden explicar des d'un tros molt petit de la realitat, ignorant la majoria dels factors implicats, veiem necessari fomentar el desenvolupament de la capacitat crítica, que ens permeta ampliar aqueixa realitat, per a poder construir la nostra pròpia opinió.

Es podria començar l'activitat a partir de la lectura d'una notícia de premsa, com per exemple: "Un grup de joves són detinguts per encadenar-se a una de las màquines encarregades de demolir una barraca de L'Horta Sud" La demolició d'aquesta construcció és una prova evident de l'inici de les obres per a l'Ave Madrid-València.

A partir d'ací, es repartiran els papers a cada participant i, després de llegir-los, l'advocat i el fiscal han de decidir els que poden declarar a favor o en contra dels acusats, per així formar el seu equip de preparació. La gent que no té una opinió clara sobre el tema, ciutadans que no s'han parat

a pensar sobre la necessitat o no del tren d'Alta Velocitat, ells formaran el jurat que, a més de dictar un veredict, han de desenrotllar la tasca d'observadors.

Han de tenir un temps per a preparar-se la seua actuació, buscar en els periòdics, Internet, revistes... totes les dades i arguments que puguen per a representar la posició que els ha tocat defensar. Segur que descobriuen dades que mai havien contemplat abans.

Per a treballar el tema de l'AVE podem obtenir informació de diferents fonts; una possibilitat a més dels mitjans de comunicació és accedir a la informació que treballa la plataforma per un ferrocarril públic i social. www.sfvalencia.org/proferrocarril a l'agenda Viure l'Horta podeu trobar més informació. D'altra banda, un seguiment de les diferents campanyes a favor de la construcció de l'AVE és una bona oportunitat per a revisar quins motius, quines fonts, quins arguments s'aporten. Així mateix, un seguiment de la informació que apareix als mitjans de comunicació són documents que ens serveixen per a preparar el debat.

ROLS

Don Marcos Gómez Treviño

Eres el futur director del tercer hotel més gran de la Comunitat Autònoma Valenciana (també anomenada a l'Estatut, País Valencià), el "Gran Oceanogràfic". Aquest s'ha començat a construir aquest any i es calcula que d'aquí a dos estarà funcionant. Com el seu nom indica es troba junt a la Ciutat de les Ciències, tindrà vint plantes i sis-cents habitacions, i el càlcul, si fa no fa, de treballadors és de 500 persones..

Alberto Català

Eres el President de la Fira de Mostres de València i una de les persones que segur veuen facilitat el seu treball si es posa en funcionament el nou mitjà de transport. La ràpida comunicació amb Madrid es transformarà en més públic per a la Fira, però també i no menys important, en la circulació per la nostra ciutat de grans empresaris i directors de multinacionals.

Ramón Aznar

Eres el secretari comarcal del Bloc Nacionalista Valencià, i estàs molt preocupat pel paper que jugue l'estació de Xàtiva quan la infraestructura del tren d'alta velocitat Madrid-Comunitat Valenciana estiga acabat. Es comenta que l'AVE només connectarà les capitals de província, deixant així més lluny a les persones que no viuen en aquestes ciutats.

Luis García Pons

Eres un jove de 25 anys que fins ara no s'havia parat a pensar en la conveniència o no de l'AVE. Es pot dir que només has agafat el tren dues vegades en la teua vida, una per anar a un concert a Utiel quan encara cap dels teus amics tenia carnet de conduir i creus que altra vegada quan eres un infant. Els teus pares et compraren un cotxe que utilitzes sempre per anar a qualsevol lloc i per eixe motiu penses que això del tren és una cosa que no va amb tu. A més a més, pensaves que l'única polèmica era si l'AVE anava a parar en una o altra estació, no que hi haguera gent dient que aquest tren no era necessari

Manuel Contreras

Eres el pare de Marta, una xiqueta de cinc anys a la que el seu metge li ha recomanat l'ajuda d'un dels millors logopedes del país, que té la seua consulta a Madrid. Tant tu com la teua dona voleu el millor per a Marta, però com els dos treballeu us resulta impossible viatjar dues vegades per setmana a Madrid. La solució al vostre problema penseu que serà l'AVE, ja que aquest mitjà de transport permet viatjar sols els menors sota l'atenció d'una hostessa de tren.

Elena Fortea

Una escola d'Art Dramàtic de Madrid amb molt de prestigi t'ha atorgat una beca perquè hi estudies d'aquí a uns anys, quan acabes l'institut. L'únic problema és que vius en un poble de Requena que actualment està comunicat amb la capital per tren, amb la línia València-Madrid, però saps que en un futur, amb l'AVE hauràs d'anar primer a València o a Conca (si és que posen parada en aquesta ciutat), allargant molt els viatges per a anar a ta casa els caps de setmana. A més, amb els preus que es diu que posaran, saps que no agafaràs mai el modern tren.

Xavi Sanz

Veí de Picanya, eres un jove que dedica gran part del seu temps lliure a fer excursions amb la bici. Una de les teus eixides favorites es anar a visitar els teus iaïos que viuen a Torrent, per això estàs indignadíssim pel projecte que físicament separarà aquests dos municipis, entre molts altres. Acostumat a una excursió per l'horta t'hauràs d'enfrontar a un mur de formigó que alçaran per a "protegir" les persones de les vies de l'AVE (o a l'AVE de las persones, segons es mire).

María Pascual

Dona de 35 anys, mare de dos xiquets i resident a València ciutat. Tots els dies has d'alçar-te a les sis de la matinada per agafar un tren que et porte al teu treball en un poble de l'interior. No entens que en els mitjans de comunicació es parle de l'AVE com una necessitat per al desenvolupament del transport ferroviari, i tu arribes tard a treballar molts dies per problemes dels vells trens i les seues instal·lacions.

Lorena Peris

Executiva d'una important empresa Madrilenya en la seua seu a València. Fa uns mesos t'ascendiren al càrrec que sempre havies volgut, i tot i que el teu nou lloc t'agrada moltíssim aquest requereix de molts viatges a la central de Madrid. El transport corre a compte de l'empresa, però tens molta por a volar i ho has de fer dues vegades per setmana si no vols passar un munt d'hores a la carretera. L'AVE serà la teua solució perfecta.

Josep Marí

Eres el net del propietari d'una de les masies que es troben en el traçat de les vies del nou tren. El teu avi diu que no li queden forces per a protestar, que si amb el que li donen pot viure en un pis se s'anirà i punt; ja protestà contra la nova carretera que partia el seu camp i més tard contra la torre d'alta tensió. Tot i que no li agrada parlar del tema tots el noteu molt trist i es nega a eixir de la que fou la casa dels seus avis, almenys fins que vinguen amb l'ordre de desallotjament.

3.8.7. El capitalisme no és divertit! Els jocs i la didàctica crítica.

Proposem canviar el xip d'alguns jocs de taula; els que podem trobar al mercat (monopoly, hotel....) reproduïxen la mateixa dinàmica del capitalisme i els processos especulatius. L'objectiu per tal de guanyar en aquests jocs, és acumular diners i béns, construir i aconseguir que la resta de participants facen fallida. Són jocs amb un marcat caràcter consumista, individualista, on es fomenta la competitivitat, on el capitalisme i l'especulació són els protagonistes... I açò no ens agrada!

Una bona manera de treballar les dinàmiques i conseqüències del capitalisme pot ser analitzant aquests jocs: podem per exemple pensar críticament el paper de la banca i els diners, quin ús se'n fa de la terra...

Però també podem transformar-los en uns altres de nous, on guanye la sustentabilitat i la solidaritat o el treball cooperatiu siguen claus per a jugar.

En aquests jocs podem fer grups que representen els actors socials amb interessos enfrontats (especuladors, consumidores, llauradors i llauradores...). D'altra banda, podem pensar en jocs on l'important siga preservar el patrimoni i no acabar amb ell. L'important és el contrast de posicions, la reflexió crítica sobre les motivacions de cada grup i la recerca d'alternatives.

Algunes propostes poden ser:

- L'oca de la sustentabilitat.
- L'especulapoli.
- Contra l'Hotel; el joc per la protecció del patrimoni.
- ...

El "tragabolas"

Anàlisi crítica dels discursos sobre el progrés.

Un projecte d'investigació pot ser un procés de deconstrucció i interrogació als discursos que des del poder s'han fet i es fan per a legitimar la desfeta de l'horta i la destrucció del patrimoni. Així doncs, es pot fer una anàlisi comparada a través dels mitjans de comunicació, a través dels discursos institucionals, de l'opinió de la gent sobre les operacions urbanístiques que s'han dut a terme al País Valencià en els darrers anys:

- La Ciutat de les Arts i les Ciències.
- La ZAL.
- Terra Mítica.
- L'AVE.
- La Copa Amèrica.
- ...

Us proposem una guió per a treballar l'anàlisi dels discursos. L'objecte de treball en aquest cas pot ser un parlament d'algun polític, un programa electoral, un anunci publicitari, una promoció...

Tot seguit trobareu una sèrie de preguntes i qüestions que ens poden servir per a deconstruir els missatges i aprofundir, investigar per descobrir **De què ens estan parlant realment? A què es refereixen quan parlen de determinades coses?**

ANALITZEM LES PARAULES

- Quines paraules es fan servir?
- Quantes vegades apareixen?
- Quin significat tenen els termes que utilitzen, com ara llibertat, progrés, creixement...?
- A qui s'adreça el missatge?
- ...

ANALITZEM LES IMATGES

En el cas de reportatges publicitaris, d'anuncis de televisió en els que apareixen imatges:

- Quines imatges s'utilitzen?
- Quins personatges apareixen?
- Què fan?
- Com es relacionen?
- Com parlen i de què parlen?
- Com són les imatges? Relaxants, agradables, ràpides, agressives...
- S'utilitzen contrastos? Quines coses es contraposen? Quines són les opcions que se'ns presenten?
- ...

QUÈ HI HA AL DARRERA DEL MISSATGE?

- Com es legitima el discurs?
- Quines fonts s'acrediten per a donar suport i veracitat?
- De quin àmbit es prenen les dades que suporten el que es diu? Per exemple; el recurs dels experts de determinades disciplines és sovint utilitzat: l'arquitectura, enginyeries...
- Quina credibilitat té el missatge?
- ...

3.8.8. Altres documents, peces d'evidència, per treballar la resistència

Una bona forma de treballar aquest bloc és a partir de contingut de caràcter gràfic on es veuen pràctiques d'agressió i de resistència. En aquest sentit estaria molt bé treballar i aportar als materials fotografies de les zones agredides, de com la denúncia s'estén i es materialitza (amb pancartes, amb pintades, murals...) i fotografies de les que malauradament disposem de repressió directa dels moviments ciutadans de defensa de l'Horta; les agressions policials i el desallotjament de Casa Carme a La Punta (es poden trobar a www.perlhorta.org).

Una altra possibilitat complementària és treballar amb vídeos; en aquest sentit es comenta que Salvem el Botànic té un vídeo on es reprenen mobilitzacions històriques a la ciutat de València. També hi ha un vídeo sobre la problemàtica i desallotjaments de La Punta.

També podem implicar l'escola en aquests moviments, formar part de xarxes de treball, establir vincles amb les organitzacions i persones que treballen per una Horta viva i sustentable, organitzar la revolta a l'escola amb l'elaboració de cartells i murals per l'Horta fets pels i les escolars és una proposta que posa en joc la creativitat, la capacitat de sintetitzar i reflectir idees a través de diferents codis.

3.8.9 El creixement de la ciutat.

Una bona manera de treballar la desfeta de l'Horta pot ser a través de l'anàlisi de la pèrdua de territori. Tal i com es proposa a l'apartat dels itineraris didàctics, especialment les propostes d'itineraris didàctics 1 i 4, podem investigar la relació que mantenen l'horta i la ciutat actualment a través de fotografies, de vídeos, de passejades. Una altra possibilitat d'estudi és estudiar els plànols i fer un seguiment del procés de creixement de la ciutat en detriment de l'Horta. Podem provar d'aconseguir els plànols d'una zona determinada de la ciutat i estudiar l'evolució de l'espai al llarg dels anys; ha minvat l'espai d'horta? Què hi ha ara en el seu lloc? També es pot treballar a través de fotografies antigues, es poden veure els habitatges de l'horta, els camps i les persones. Què feien? Com vestien? A què es dedicava l'espai? Quina relació devien tenir amb la ciutat? I ara? Què ens queda?

TES

PER L'HORTA 4.

L'AGENDA VIURE L'HORTA

1. Comencem a teixir la xarxa

L'agenda Viure l'Horta és una proposta de coordinar les energies i esforços de diferents persones i col·lectius per poder estendre una xarxa de treball didàctic sobre l'Horta. Aquesta és a hores d'ara una proposta encara incompleta. Caldria deixar la porta oberta, de forma que fóra un punt de confluència per centralitzar dades, contactes, adreces, publicacions, enllaços i experiències. Per construir així un banc de recursos sobre l'horta i per a treballar l'Horta. Aquí suggerim un possible model d'agenda.

Aquesta Agenda ha de ser un base de recursos que ens puguem servir per dur a terme projectes de treball didàctic sobre l'horta, d'educació ambiental, de pedagogia crítica, al cap i a la fi. Però també ens agradaria compartir les experiències que diferents grups de treball, col·lectius, mestres, escoles estan portant a terme.

Així doncs organitzarem l'agenda amb una primera part de Banc de recursos; documentació, bibliografia, pàgines web...

Els continguts de l'agenda *Viure l'Horta*:

a) Enllaços a Internet

Pàgines on trobar recursos, documents, activitats i imatges sobre ecologia, sobre educació ambiental i materials didàctics:

- Col·lectius, ecologia.
- Plataformes, campanyes.
- Educació, materials didàctics.
- Informació.
- Cercadors

b) Llibres i publicacions

Diferents revistes i un ampli llistat de recursos bibliogràfics, les referències que hem usat en el treball dels materials *Viure l'Horta*.

Altres referències que poden ser d'utilitat:

- Publicacions.
- Bibliografia del projecte *Viure l'Horta*.
- Bibliografia d'educació ambiental.
- Bibliografia sobre ecologia.
- Bibliografia sobre educació ambiental.

c) Experiències

- Experiències
- Com podem fer xarxa.

Enllaços d'Internet:

ECOLOGIA; COL·LECTIUS, ORGANITZACIONS VEÏNALS

ADREÇA:

www.perlhorta.org

ENTITAT:

Associació Per l'Horta

c/ Santa Teresa nº10, 46001 València (L'Horta)

telèfon: 963921473

perlhorta@perlhorta

CONTINGUTS:

A la pàgina web de Per l'Horta podem trobar una **agenda amb les activitats**, actes de l'associació o d'altres entitats relacionades amb l'agroecologia, la sustentabilitat, el patrimoni valencià, l'aigua..., xerrades, exposicions, formació..

- Permet participar en **fòrums interactius**.
- Permet accedir i descarregar documents relacionats amb les **campanyes en defensa del Patrimoni** i altres activitats de sustentabilitat. Així com documents relacionats amb ecologia, alimentació i consum, articles d'opinions, estudis, fotografies, vídeos...

ADREÇA:

www.accioecologistaagro-agro.org

ENTITAT:

Acció Ecologista Agró

C/ Portal de la Valldigna, 15 - 46003 València.

Telèfon i fax: 963917864

lhorta@accioecologistaagro-agro.org

CONTINGUTS:

La pàgina web de l'Associació ecologista valenciana Agró permet accedir a una **agenda i calendari d'activitats**. Permet també el seguiment de les **notícies i campanyes** del col·lectiu i altres.

- El col·lectiu té diferents **grups de treball** que es poden conèixer Aixa com el contacte amb les diferents agrupacions del País Valencià l'associació.
- Permet l'accés a diferents documents i l'enllaç amb el **Fons de documentació del Medi Ambient**.
- Disposa d'un llistat d'**enllaços de col·lectius**, administracions i informació alternativa.

ADREÇA:

www.ecologistasenaccion.org

ENTITAT:

Ecologistas en Acció del País Valencià
eapv@eapv.org

CONTINGUTS:

La pàgina conté informació sobre les diferents campanyes i notícies amb documents per a treballar. Permet l'accés a una base de recursos on es poden trobar fotografies, documents informatius, exposicions.

- Disposa d'una agenda d'activitats.
- També es pot accedir a la publicació de l'organització; la revista "ecologia".
- Finalment, disposa d'una bona llista d'enllaços des de la qual es pot accedir a les diferents agrupacions de l'organització.

ADREÇA:

www.cabanyal.com

ENTITAT:

Plataforma Salvem el Cabanyal-Canyamelar
webcabanyal@cabanyal.com

CONTINGUTS:

En aquesta pàgina es pot tenir accés a diferents documents sobre el barri, la seua història, el seu present, les diferents activitats culturals que es porten a terme. És força interessant l'arxiu de premsa amb notícies i articles dels darrers anys relacionats amb el barri i el patrimoni.

Es pot accedir també als documents de la plataforma; convocatòries, manifestos, comunicats...

També es pot accedir a un àlbum d'imatges sobre el barri i les activitats de la plataforma. Així com consultar l'agenda d'activitats i enllaços.

ADREÇA:

www.uv.es/~fonsmeda/indexc.htm

ENTITAT:

Fons de documentació del medi ambient (també accessible a través de la pàgina d'acció ecologista-agró)

La Casa Verda

Portal de Valldigna 15-baix
46003- València

Fax : 96-3917864 - Tel : 96-3925463

CONTINGUTS:

És la pàgina web d'un centre alternatiu d'informació i assessorament bibliogràfic sobre temes d'**energia, medi ambient i àrees relacionades**, autònom de qualsevol grup i organització. Ofereix un servei públic i gratuït, mantingut per les donacions de particulars, d'institucions públiques i privades, i de subvencions oficials.

- La pàgina és de consulta de catàlegs dels seus **fons bibliogràfics**, de revistes i de notícies. A través d'aquesta web es pot determinar si el document que ens interessa és al **Fons de Documentació** per demanar-los-el posteriorment amb el procediment que expliquen a la seua web.

- Al nostre parer és un dels millors fons de **documentació ambiental** al País Valencià i possiblement de l'estat espanyol, tant per la qualitat com per la quantitat i varietat dels seus fons que abasten des de l'any 1975.

- Vegeu com exemple el catàleg de revistes

www.uv.es/~fonsmeda/96webo.html

- També tenen un **Directorí Electrònic de Recursos Ambientals** molt complet, organitzat tant per organitzacions com per temes o descriptors.

ALTRES COL·LECTIUS, PLATAFORMES, CAMPANYES

ADREÇA:

www.sfvalencia.org/proferrocarril

(properament operativa)

ENTITAT:

Plataforma per un ferrocarril Públic i social.
trensiaveno@hotmail.com

CONTINGUTS:

Podem trobar informació sobre la plataforma, sobre els plans de ferrocarril. També es poden trobar documents sobre el transport i propostes per a un ferrocarril sustentable, públic i social.

ADREÇA:

www.xuquerviu.org

ENTITAT:

Plataforma per un Xúquer Viu
xuquerviu@hotmail.com

CONTINGUTS:

La pàgina conté informació sobre les **activitats de la plataforma**, les campanyes.

- També es pot accedir a documents de la plataforma, documents institucional, notícies.

- Conté un llistat d'enllaços.

ADREÇA:www.ebre.net**ENTITAT:**

Plataforma en defensa de l'Ebre.

plataforma@ebre.net

CONTINGUTS:

En aquesta pàgina podem trobar informació sobre activitats, documentació, enllaços, campanyes, galeria de fotografies...

EDUCACIÓ, MATERIALS DIDÀCTICS, EXPERIÈNCIES...**ADREÇA:**www.edualter.org**ENTITAT:**

Xarxa de l'educació per al desenvolupament, l'educació intercultural, educació per a la pau.

CONTINGUTS:

En aquesta pàgina podem trobar referències a materials i experiències d'educació per al desenvolupament, educació intercultural, educació per a la pau. Està organitzada en els apartats següents:

- **Agenda:** informació sobre mobilitzacions, cursos, propostes i novetats referents a educació per al desenvolupament.
- **Materials:** es pot accedir d'una banda a un llistat de referències de materials existents sobre educació per al desenvolupament, per la pau, educació en valors, educació intercultural. Hi ha referències de recolzament i informatives especialment pensades per al professorat, i altres per a treballar en grups i a les aules. També hi ha la possibilitat d'accedir a un arxiu d'experiències en aquest sentit.
- **Enllaços amb organitzacions, col·lectius i persones** que han elaborat o elaboren materials i programes d'educació per al desenvolupament.
 - Es pot treballar en català i en castellà.
 - hi ha la possibilitat de **descarregar alguns materials** en format informàtic sobre educació per a la pau i intercultural.
 - Hi ha també la possibilitat de **consultar les experiències** que hi ha penjadades a l'apartat d'experiències.
 - Possibilitat així mateix **afegir alguna adreça d'interès**, algun col·lectiu o grup de treball a l'agenda de contactes i penjar experiències o referències a l'arxiu.

■ **S'actualitza.** Ofereix un llistat ampli d'enllaços ordenats alfabèticament. Llistat d'onges, seminaris, grups de treball, institucions dependents d'organismes públics.

■ Els enllaços directes són amb el **Centre d'Investigacions per a la Pau i a Educared.**

ADREÇA:

www.xtec.es

ENTITAT:

Xarxa telemàtica educativa de Catalunya. Departament d'ensenyament, Generalitat de Catalunya.

CONTINGUTS:

La pàgina està en català. Amb una estructura bastant atractiva. Conté:

- **Notícies** relacionades amb l'educació.
- **Escola oberta:** on trobar recursos, materials, convocatòries per a l'ensenyament (per àrees: matemàtiques, ciències socials, ciències de la natura, llengües, tecnologia, necessitats educatives especials, educació infantil, filosofia, educació artística, música, orientació).
- **Formació permanent:** activitats, recursos i convocatòries de formació permanent (professorat, personal administració i servei (PAS), Formació Professional) materials didàctics.
- **Serveis educatius:** com ara escoles d'idiomes, altres instàncies que col·laboren amb l'escola
- **Estudis:** pàgines de suport pel desenvolupament del currículum. Pàgines webs dels centres.
- Un **cop d'ull** al món.
- **Activitats** de participació per a l'alumnat a "Punt de trobada"
 - Permet **consultar** materials.
 - Obre la possibilitat d'accedir a un ampli llistat de contactes.
 - La possibilitat de baixar materials i experiències.
 - **Buscador en català.**
 - **Espais per a jugar,** espais i portals interactius pensats especialment per a l'alumnat.
 - **Recursos per treballar a l'aula:** a nivell informàtic, de materials, experiències, idees, convocatòries públiques i anuncis de jornades lúdiques.
 - Molt interessant per als centres i especialment per al professorat ja que ofereix molta **informació i recursos per al treball.**
 - Desposa de diferents **enllaços educatius i de comunicació**

ADREÇA:www.educalia.org**ENTITAT:**

Fundació la Caixa.

CONTINGUTS:

Hi ha dintre d'aquesta adreça **dos portals diferents** un per a Primària i un per a Secundària.

El de Primària conté més jocs, punts de trobada, xats infantils. Està més adreçat a l'alumnat. En canvi al de Secundària es parla de projectes i informacions que poden resultar també útils per al professorat.

Al de secundària es pot treballar per àrees; llengües, filosofia, ciències experimentals i naturals. I també per temes d'interès per al jovent; sida, voluntariat, ecoaventura, ciutadania. Al portal de Primària per met introduir l'alumnat; els xiquets i xiquetes d'una forma divertida i acollidora al món de la xarxa informàtica; cap la possibilitat de fer servir el correu electrònic, de trobar-se amb amics i amigues, de treballar i de jugar.

Al portal de secundària permet accedir:

- A l'arxiu de documents, projectes i experiències.
- La Ciberteca.
- Arxiu de premsa.
- Jocs.

■ Permet baixar jocs, programes i projectes.

ADREÇA:www.fmrppv.org**ENTITAT:**

Federació de Moviments de Renovació Pedagògica del País Valencià.
fmrppv@fmrppv.org <fmrppv@fmrppv.org>

CONTINGUTS:

Informació sobre les activitats dels diferents **Moviments de Renovació Pedagògica** del País Valencià.

Agenda d'actes, xerrades, enllaços interessants.

Permet accedir a **textos i experiències didàctiques**:

- Secció de les diferents Escoles d'Estiu.
- Secció d'enllaços.
- Documentació de jornades de formació.
- Documents per al debat sobre política educativa, pedagogia crítica.
- Enllaç amb diferents xarxes i grups de treball vinculats als mrps.

ADREÇA:

www.rosasensat.org

ENTITAT:

Associació de mestres Rosa Sensat.
Avgda Drassanes, nº3. 0800 Barcelona.
Telèfon: 934817373 Fax: 933017550

CONTINGUTS:

Els continguts de la pàgina:

- Biblioteca de recursos, bibliografia i documents per a professorat.
- Informació sobre cursos, activitats de l'associació de mestres i educadors.
- Rosa Sensat, així com del Moviment de Renovació Pedagògica de Catalunya, grups de treball i seminaris.
- L'assessoria de mestres.
- Revista perspectiva escolar.
- Una secció de debats oberts.
- Dates i dades d'interès.

La pàgina web ofereix la possibilitat d'accedir a:

- Informació de les activitats realitzades per l'associació.
- Servei de correu electrònic per a associades i associats.
- Consulta de catàleg i publicacions.
- Enllaços.
- Assessorament.
- Informació del Moviment de Renovació Pedagògica de Catalunya.
- Disposa d'un llistat de **recursos de renovació pedagògica**, grups de treball...

Nota: alguns dels espais de la pàgina precisen enregistrar-se per accedir.

CERCADORS, ALTRES PÀGINES INTERESSANTS

ADREÇA:

www.pangea.org

ENTITAT:

Internet solidari.

Jordi Girona Salgado, 31 - Edifici PL-Pangea

08034-Barcelona - Tel: 934015664

support@pangea.org

CONTINGUTS:

Aquesta pàgina és un directori de diferents organitzacions que treballen per la cooperació i pel desenvolupament. Es pot consultar l'agenda d'activitats, permet accedir a diferents grups de treball i organitzacions de diferents temes.

ADREÇA:

www.xarxaneta.org

ENTITAT:

Organització Xarxaneta

xarxa@xarxaneta.org

CONTINGUTS:

Permet accedir a un llistat d'enllaços i col·lectius de diferents temàtiques; ecologia, moviments socials, sociolaboral, col·lectius feministes i de dones, educació...

També té una secció de comunicació a través de la qual podem accedir a diferents publicacions de l'Estat Espanyol i Internacionals.

Disposa d'un cercador i de servei de correu electrònic. Finalment, es pot consultar un llistat de col·lectius.

Altres cercadors que podem utilitzar:

www.google.com

www.vilaweb.com/nosaltres/

www.yahoo.com

alltheweb.com

COMUNICACIÓ, INFORMACIÓ

www.levante-emv.es

www.elpais.es

www.lasprovincias.es

www.elmundo.es

www.radioklara.org

www.vilaweb.com

www.indymedia.org

En català podeu trobar: les seccions d'indymedia de La Plana, Barcelona i Andorra.

www.xarxadelaiguaclara.org

Informació independent sobre l'aigua al País Valencià.

www.lavanc.com

Informació independent i rellevant sobre qüestions ambientals i socials a l'Horta, al País Valencià i arreu del món.

Llibres i publicacions

Bibliografia del projecte Viure l'Horta, algunes referències comentades:

CAVANILLES, A.J. (1984) *Observaciones sobre la història natural, geografia, agricultura, població y frutos del reino de Valencia*. Madrid, Imprenta Real 1975. Edició fascimil, 2 vol. València, Albatros.

El llibre de Cavanilles és un recorregut il·lustrat del botànic valencià més important del segle XVIII per l'antic regne de València, les seues descripcions, observacions, comentaris sobre història natural, geografia, població i recursos a la seua època. Pel que fa a l'horta és significatiu comprendre el contrast entre el paisatge que Cavanilles observa des de teatre romà de Sagut o el Vedat de Torrent que és l'horta de València com una gran catifa de colors per les verdures i els solcs dels camps fruit del treball laboriós dels camperols sobre la terra i el cultiu de la natura, en només dos segles s'ha transformat en una imensa muralla de gratacels producte de l'especulació urbanística que amenaça amb l'extinció d'una zona agroecosistèmica singular al món que havia sabut combinar, durant segles, el treball humà i la conservació de la natura per a satisfer les necessitats alimentàries de la població.

BOFF, L. (1996) *Ecología: grito de la tierra, grito de los pobres*, Madrid, Trotta editorial.

Exposa el ritme vertiginós d'acceleració que hi ha actualment en la desaparició de moltes espècies animals i vegetals que amenacen els ecosistemes més importants del món, els recursos i les societats humanes; descriu i analitza com les crisis ecològiques actuals colpejen més sobre el més pobres que moren de fam i d'extrema misèria per l'acumulació i l'opressió que originen les societats dels països del nord. Proposa la necessitat de canviar la situació i en un llibre posterior "El cuidado esencial. Etica de lo humano y compasión por la tierra, desarrolla les propostes de cura per la natura que hauríem de tenir per la Mare Terra perquè l'aparició del fenomen de la descurança, la indiferència i l'abandonament condueixen a la pèrdua de la connexió amb el Tot; la necessitat de retornar a l'ésser humà el sentiment de pertinença a la família humana, a la Terra, a l'univers i al propòsit diví que és tenir cura de la natura, de la vida i dels éssers més indefensos i oprimits. Boff ens alerta que la dinàmica de les societats industrials i consumistes del nord és insostenible i perjudica sobretot els habitants dels països del sud i els ecosistemes vitals per garantir la supervivència. Al remat, el risc de colapse serà planetari perquè la interdependència és la trama de la vida.

DD.AA (1999) *Els valors de La Punta. 18 arguments en defensa de l'horta*. València, Universitat de València.

Els treballs que conformen aquest volum plantegen, des de perspectives científiques i professionals molt diverses -de l'ecologia a l'arqueologia, de l'estètica a

l'enginyeria d'obres públiques...- la importància i la necessitat de la conservació de l'horta de la Punta d'En Silvestre. Tot plegat conforma un quadre complex que trenca amb la interessada simplificació segons la qual hi ha dues mirades sobre l'horta: la que s'autodescriu com a modernitzadora, que preconitza el creixement econòmic al preu que siga, i l'anacrònica i folklòrica de les pansides glòries valencianes. És al capdavant, una crida a la reflexió i a un debat encalmat i obert a la participació social abans de decidir el destí final d'aquest tros de l'Horta de València. En qualsevol cas, després d'aquest llibre, qui decidisca destruir l'horta de la Punta ja no podrà dir que no sabia el que estava fent.

Aquestes paraules estan en el lloc del darrere del llibre i efectivament tot i saber què significava la destrucció de La Punta de l'horta, ho han fet amb l'excusa del progrés, de més infraestructures viàries, d'una ampliació del port de València amb el pretext de garantir la logística a la capital d'Espanya, de la Copa de l'Amèrica i de la necessitat que tenen alguns de destruir l'horta per a enriquir-se econòmicament tot i que siga a costa de la salut i la vida de la majoria de la ciutadania de València. Han utilitzat la força policial, les amenaces, les pallises, les detencions, les tortures, l'ajut dels tribunals de justícia i dels mass media per aconseguir destruir l'horta, com a vils mafiosos.

DD.AA. (1990) *Si mateu l'Horta mor també el nostre poble. València, Coordinadora per la defensa de l'Horta.*

Si mateu l'horta mor el nostre poble, és un crit davant la possible destrucció de l'horta per a intentar frenar una demolició que es presentava com a inevitable. La contínua construcció de més infraestructures al mateix lloc, les operacions especulatives, la manca de suport a projectes alternatius per aturar el procés de deteriorament són aspectes que es tracten per advertir a la ciutadania de les malifetes de l'administració i de l'empresariat encarregat de destruir un dels paisatges més bells del nostre país.

FERNÁNDEZ DURÁN, R. (1993) *La explosión del desorden. La metrópoli como Espacio de la Crisis Global. Madrid. Fundamentos.*

es manifesta primordialment en les metròpolis, tan del Centre com de la Perifèria, si bé adquireix característiques pròpies en un i altre cas. I en elles s'intensificarà. És un llibre de Ramón Fernández Durán que analitza l'actual model productiu, que s'imposa i respón als interessos dels denominants països del Centre, i que genera, en el seu desplegament planetari, un ordre aparent que cada vegada provoca un major desordre econòmic, social i ambiental. Aquest desordre està clarament instal·lat en els territoris de les Perifèries Sud i Est, on, en molts casos, quebren les estructures estatals de dominació i incrementen la ingovernabilitat d'allò social fins a extrems insospitats. Però les fortaleces del "Nord", que es defensen amb unghes i dents davant l'allau de desheretats de la Perifèria, no romanen incòlumes. El creixement dels vuitanta ha fragmentat i dualitzat les seues estructures socials, en aguditzar fins cotes incocebibles fa uns anys les desigualtats de renda i marginació social. Aquest desordre generalitzat conforme el model vaja xocant amb els distints límits que es creuran en el seu lliure desenvolupament durant les pròximes dècades.

GARCIA, E. (2004) *Medio Ambiente y sociedad. La civilización industrial y los límites del planeta*. Alianza Editorial.

Les societats industrials han eludit els límits dels seus entorns locals en obtenir recursos cada vegada més allunyats fins a fer-se dependents dels serveis naturals del planeta sencer. És així com pogueren fer-se la il·lusió que les restriccions naturals s'havien esfumats. El conjunt de fenòmens al que ens referim amb l'expressió "crisi ecològica" és, entre altres coses, la fi d'aquesta il·lusió. Ernest García aborda en aquest llibre la relació entre el medi ambient i la societat - d'una part, els efectes socials de les alteracions en l'entorn natural i, de l'altra, les repercussions que sobre aquest tenen les transformacions i canvis socials-, prestant especial atenció a qüestions com l'existència o no de límits naturals i una aproximació al concepte de sostenibilitat, així com les seues implicacions. Per últim, analitza les opinions i actituds sobre el medi ambient més amplament difoses en les societats contemporànies.

FUSTER, J. (1983) *L'Albufera de València*. Alzira, Bromera.

Joan Fuster en *L'Albufera de València* ens indica que en realitat, sabem més coses del plàcton, dels antròpods i de els palmípedes del llac, que no pas dels homes i les dones que hi han viscut i hi viuen. Una observació molt aguda de Fuster que mereix ser recordada en la situació de destrucció de l'horta actual és: "Sospite que encara n'hi ha alguns intertèrrits, obsecats a retallar l'Albufera, a exprémer-la, a extraure'n una nova miqueta de camp. S'equivoquen. La compensació no serà congruent amb l'esforç que hi hauran de fer. És probable, per tant, que l'estany haja trobat un indult que no s'esperava". En aquest llibre s'analitza la importància de l'Albufera per als habitants de l'entorn i les connexions entre els éssers humans i la natura, Fuster sabia que l'Albufera és un dels ecosistemes paisatgístics més presentables per als habitants que passen per València i els múltiples usos benefactors que té per a la gent que viu a prop. En aquest moments, d'incerteses, riscos, incapacitats per a delimitar suficientment la protecció de l'horta, el saler i l'Albufera, és necessari repetir les evidències per veure si aconseguim que els que haurien de garantir la protecció d'aquest parc natural no estimulen l'especulació urbanística i la destrucció de paratges protegits.

Bibliografia del projecte Viure l'Horta

CABREJAS, M. I GARCIA, E. (1997) *València, l'Albufera, l'Horta: Media ambient i conflicte social*.

DELIOS, E. (1991). *La agricultura en espacios periurbanos. El municipio de Alboraya*. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura Ramaderia i Pesca.

GARCIA, E. (1995) *El trampolí faústic. Ciència, mite i poder en el desenvolupament sostenible*. València, Germania.

GIRARDET, H. (2001) *Creando Ciudades sostenibles*. València, Edicions Tilde.

FUSTER, J. (1977) *Nosaltres els valencians*. Barcelona, Edicions 62.

- HALPERN, E.** (1946) "La Huerta de València". *Estudios geográficos* 2. pàgines 97-116
- MIRA, J.F.** (1978) *Els valencians i la terra*. València, Eliseu Climent editor. Col·lecció 3i4.
- ROSELLÓ, V.M I BOIRA, J.V.** (1988) *La comarca de l'horta. Àrea metropolitana de València*. Generalitat Valenciana. Conselleria d'Administració Pública.
- ROSELLÓ VERGER, V.M.** (1995). *Geografia del País Valencià*, IVEI/alfons el magnànim.
- SORRIBES, J.** (1978) *Crecimiento Humano y especulación en Valencia*. Valencia, Almadín.
- TEIXIDOR, M.J.** (1982) *València. La construcció d'una ciutat*. València. Alfons el Magnànim
- TEIXIDOR, M.J.** (1976) *Funciones y desarrollo urbano de Valencia*. València, Alfons el Magnànim.
- TORTOSA, F.** (1995) *Actividades humanas y medio ambiente en el área Metropolitana de València. Un estudio cartográfico*. Universitat de València, Tesi doctoral inèdita.

Bibliografia sobre Educació Ambiental⁶:

- ARCHIBALD, D.Y MCINNIS, N.** (1995) *Equilibrio del biosistema: introducción al medio ambiente humano*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº18. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- ASSOC. DE MESTRES ROSA SENSAT** (1997) *Educació ambiental a l'escola, L': noves línies de reflexió i actuació; Cicle "Tornem a pensar com fer ed. ambiental a les escoles"* Barcelona, Dossiers Rosa Sensat.
- ATREYA, B.D.** [et al.] (1995) *Educación ambiental : programa de formación continua para maestros e inspectores de enseñanza primaria*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº6. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- BENNETT, D. B.** (1993) *Evaluación de un programa de educación ambiental : guía práctica para el profesor*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº12. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- BROWN, L. R.** (1997) *L'Estat del món. Informe del Worldwatch Institute sobre els avenços cap a una societat sostenible*. Barcelona, Centre Unesco de Catalunya,
- BUENO, J.M.; TEJERINA DE MATA, A.; FIDALGO, L.** (1991) *Guía de la enseñanza medioambiental en España*. Madrid, Ministerio de Obras Públicas y Transportes. Monografías
- CADUTO, M.J.** (1992) *Guía para la enseñanza de valores ambientales*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº13. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- CALVO LÁZARO, F. Y PALMERO DA CRUZ, E.** (1993) *Educación medioambiental: E.S.O., diseño curricular. Valencia,;* Conselleria de Cultura, Educación y Ciencia.

⁶ Aquesta Bibliografia ha estat elaborada amb l'ajuda de Ferran Santonja del Cefire de Torrent (Horta Sud) i podreu trobar aquestes i altres referències a la seua biblioteca.

- CAM** (1999) *Ecología de andar por casa*. Valencia, Conselleria de Medio Ambiente.
- CAÑAL, P.; GARCÍA, J.E.; PORLÁN, R.** (1986) *Ecología y escuela : teoría y práctica de la educación ambiental*, en Cuadernos de pedagogía nº10. Barcelona, Laia.
- CATALÁ DE ALEMANY, J.** (1986) *Contaminación y conservación del medio ambiente*. Madrid, Alambra.
- CEFIRE** de Alzira (2002) *I Jornades d'Educació Ambiental de la Ribera*. Alzira, Ajuntament d'Alzira
- CEP** (1991) *Jornadas sobre Educación Medioambiental*. San Fernando de Henares. Madrid, Alcalá de Henares
- COMISIÓN MUNDIAL DEL MEDIO AMBIENTE Y DEL DESARROLLO** (1992) *Nuestro futuro común*. Madrid, Alianza.
- DE FELICE, J. y GIORDAN, A.** (1994) *Enfoque interdisciplinar en la educación ambiental*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº14. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- DURRELL, L.** (1988) *Gaia : el futuro del Arca*. Madrid, Hermann Blume.
- FERNÁNDEZ, M^aA.** (1996); *Eco-auditoría escolar*. Vitoria-Gasteiz, Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- FERNÁNDEZ, M^aL.** [et al.]; (1981) *La enseñanza por el entorno ambiental*. Proyecto experimental, area ciencias de la naturaleza. Madrid, Ministerio de Educación y Ciencia.
- FOLCH, R.** (1990) *Que lo hermoso sea poderoso: sobre ecología, educación y desarrollo*. Barcelona, Altafulla.
- GARCÍA, J. Y NANDO, J.** (2000) *Estrategias didácticas en educación ambiental*. Archidona, Aljibe.
- GARCÍA J.; FERRANDIS, I. y MARTÍNEZ, J.** (2001) *¿Adónde va el agua?* Valencia, Universitat.
- GLASGOW, J. y ROBINSON, P.** (1995) *Programa de introducción a la educación ambiental para maestros e inspectores de enseñanza primaria*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº5. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- GÓMEZ, J. y MANSERGAS, L.J.** (2000) *Recursos para la educación ambiental*, en Materiales para educadores nº38. Madrid, CCS.
- GRABE, S.** (1995) *La educación ambiental en la formación técnica y profesional*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº24. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- HARO, J.** (1983) *Calidad y conservación del medio ambiente*, en Cuadernos de estudio nº10. Madrid, Cincel.
- HILLARY, E.** (1985) *Ecología 2000 : la faz cambiante de la Tierra*. Madrid, Debate ; Barcelona, Círculo de Lectores.

- HUNGERFORD, H.R.; PEYTON, R.B.** (1992) *Cómo construir un programa de educación ambiental*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº22. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- KRAMER, F.** (2002) *Manual práctico de educación ambiental: técnicas de simulación, juegos y otros métodos educativos*. Madrid, Catarata. Edupaz .
- MANGAS, V.J.** (2003) *Educación ambiental y sostenibilidad: ponencias y comunicaciones presentadas en las III Jornadas de Educación Ambiental de la Comunidad Valenciana; Jornadas de Educación Ambiental de la Comunidad Valenciana*. Alicante, Universidad.
- MANS TEIXIDÓ, C.** (1981) *El Agua, cultura y vida*. Barcelona, Salvat. Temas clave.
- MARCÉN, C.** (1989) *La educación ambiental en la escuela*. Zaragoza, ICE. Educación abierta.
- MELLANBY, K.** (1984) *Biología de la polución*, en *Cuadernos de biología*. Barcelona, Omega.
- MINISTERIO DE MEDIO AMBIENTE** (1996) *Convenio de Barcelona para la protección del Mediterráneo, en Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente (PNUMA)*; Madrid.
- MINISTERIO DE OBRAS PÚBLICAS Y TRANSPORTES** (1992): *Declaración de Río sobre el Medio Ambiente y el Desarrollo*, en Río 92: tomo I. Madrid.
- MOLINA, T.** (2001) *Tu, jo i el medi ambient : respostes a les preguntes bàsiques*, en Temes nº19. Barcelona, Pòrtic.
- MOLINER, J.M** [et al.] (1982) *Jornadas sobre la Problemática de la Albufera*. Valencia, Diputación.
- MUTHOKA, M. y REGO, A.B.** (1995) *Educación ambiental: programa para profesores e inspectores de ciencias sociales de enseñanza media*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº10. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- MYERS, N.** (1987) *El Atlas Gaia de la gestión del planeta*. Madrid, Hermann Blume.
- PERIS, E.** (1986) *Curso de tecnología y educación medio-ambiental*. Valencia; Diputación Provincial.
- PUJOL, J. y NADAL, M.** (1983) *El Descubrimiento del medio*, en Cuadernos de naturaleza nº3. Barcelona, Blume.
- PUJOL, J. y NADAL, M.** (1987) *L'home i el medi*, en Quaderns de natura nº4; Barcelona, Blume.
- QUETEL, R. y SOUCHON, C.** (1994) *Educación ambiental: hacia una pedagogía basada en la resolución de problemas*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº15. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- RICO, M.** (1990) *Educación ambiental: diseño curricular*, en Monografías para la reforma nº15. Madrid, Cincel.
- ROSSELLÓ, E.** (1994) *Ecología casolana*. Alborai, Ajuntament.

- RUIZ, A.** (1981) *La naturaleza y nosotros: libro sobre educación ecológica para niños*. Madrid, Penthalon.
- SAVELAND, R.N.** (1976) *Handbook of environmental education : with international case studies*. London, John Wiley & Sons.
- SEIFERT, M.; STEINER, R. y TSCHAPKA, J.** (2000) *La Torre de Babel: propuestas y métodos de educación ambiental a través de Europa*. Valladolid, Gestión y Estudios Ambientales.
- SEYMOUR, J. y GIRARDET, H.** (1987) *Proyecto para un planeta verde*. Madrid, Hermann Blume.
- SOUCHON, C.** (1994) *Programa de educación sobre conservación y gestión de los recursos naturales*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº3. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- SUREDA, J.** (1988) *Manual de pedagogía ambiental*. Valencia, Eliseu Climent. Consorci Universitari d'Edicions. Universitària .
- SUREDA, J.** (1997) *La Xarxa Internet i l'educació ambiental*, en Monografies d'educació ambiental nº2. Binissalem (Illes Balears), Di7.
- TAMAMES, R.** (1982) *La educación ambiental*. Madrid, Nuestra Cultura. Mano y cerebro.
- TAYLOR, J.L.** (1993) *Guía de simulación y de juegos para la educación ambiental*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº2. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- TERRADAS, J.** (coord.) (1996) *Ecología del foc*. Barcelona, Proa.
- TERRADAS, J.** (1979) *Ecología y educación ambiental*, en Cuadernos de biología. Barcelona, Omega.
- THE EARTH WORKS GROUP** (1992) *50 coses senzilles que tu pots fer per a salvar la terra*. Barcelona, La Caixa.
- UNESCO-PNUMA** (1994) *Tendencias de la educación ambiental a partir de la Conferencia de Tbilisi*, en Programa Internacional de Educación Ambiental nº1. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- UNESCO-PNUMA** (1993) *Programa de educación sobre problemas ambientales en las ciudades*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº4. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- UNESCO-PNUMA** (1993) *Educación ambiental: principios de enseñanza y aprendizaje*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº20. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- WILKE, R.J. y PEYTON, R.B.** (1994) *Estrategias para la formación del profesorado en educación ambiental*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº25. Bilbao, Los Libros de la Catarata.
- YOUNG, A.J. y MCELHONE, M.J.** (1994) *Principios fundamentales para el desarrollo de la educación ambiental no convencional*, en Programa Internacional de Educación Ambiental UNESCO-PNUMA nº23. Bilbao, Los Libros de la Catarata.

Bibliografia sobre Ecologia

- BRITISH MUSEUM** (1982) *La Natura en acció: introducció a l'ecologia*. Barcelona, Ketres.
- KREBS, C.J.** (1986) *Ecología: análisis experimental de la distribución y abundancia*. Madrid, Pirámide.
- MIRACLE, M.R.** (1982) *Ecología, en Temas clave nº65*. Barcelona, Salvat.
- MURGADES, F.** (1987) *Juegos de ecología, en Biblioteca de recursos didácticos Alhambra nº5*. Madrid, Alhambra.
- ROS, J.** (dir.) (1979) *Prácticas de ecología*. Barcelona, Omega.
- TRICART, J. y KILIAN, J.** (1982) *La Eco-geografía y la ordenación del medio natural, en Elementos críticos nº22*. Barcelona, Anagrama.

Bibliografia sobre activitats agrícoles

- BARCELÓ, L.V. y GARCÍA, J.M.** (1987) *Repercusiones en la economía valenciana de la política agrícola común*. Valencia, Conselleria d'Agricultura i Pesca.
- CONSELLERIA D'AGRICULTURA I PESCA** (1987) *L'agricultura valenciana i la crisi econòmica*. València.
- EQUIP DE L'ESCOLA DE LA NATURA DE LES GUILLERIES** (1986) *L'hort a l'escola: guia per a fer un hort a l'escola i per al seu aprofitament pedagògic*. Barcelona, Universitat Autònoma.
- GARCÍA, A.; GARCÍA, A. y POZA, M.** (1986) *El Huerto, trabajo colectivo: educación infantil*. Madrid, Ministerio de Educación y Ciencia.
- MAROTO, J.V.** (1986) *La Horticultura Valenciana en la Comunidad Europea*. València, Conselleria d'Agricultura i Pesca.
- ROMÓN, C.** (1997) *Guía del huerto escolar*. Madrid, Editorial Popular.

Publicacions:

- Revista "Opcions": www.opcions.org contacte: cric@pangea.org Publicació sobre consum crític i responsable.
- Revista "La casa Verda".
publicació d'Acció Ecologista Agró. www.accioecologista-agro.org
- Revista "Ecologista".
publicació d'Ecologistes en acció. www.ecologistasenaccion.org
- Revista "Cuadernos de Pedagogía" www.cuadernosdepedagogia.com
exposició d'experiències.
- Revista "Ecologia Política"
- Revista "La Roda del Temps": revista d'estudis, divulgació i opinió de l'Horta Nord.
Contacte: frechinaahoo.com

Experiències

En aquest apartat podeu trobar experiències que s'han dut a terme, que ens fan veure que és possible viure, relacionar-se amb el medi i aprendre d'una altra manera. Esperem que aquest espai estiga en procés de creixement contínu, per això us aportem una fitxa a partir de la qual pensar la presentació de les vostres experiències, ens les podeu fer arribar a movimentescolarperlhorta@hotmail.com l'adreça electrònica de la xarxa Viure l'Horta.

NOM DE L'EXPERIÈNCIA:

Horticultura urbana en terrats i solars

CONTACTE:

Santi Almiñana (telèfon 96 392 05 56, correu-e santialmi@wanadoo.es)

EN QUÈ CONSISTEIX?

A una finca del barri dels Velluters (Ciutat Vella) hem començat un hort al terrat comú. Estem participant directament 4 de les 9 vivendes que hi ha a l'edifici, amb el consentiment de la resta. El terrat té aproximadament 30 metres quadrats, està orientat cap al sud i està en pendent. Hem instal·lat un punt d'aigua per a una manguera. Cultivem en cossiols, jardineres, i diversos envasos de plàstic reutilitzats (bidons d'aigua i oli, papereres,...). Començarem a finals d'abril i actualment (8 de juliol de 2004). Hem tirat mà de plantons comercials i també hem fet planter propi amb diverses llavors. En este moment tenim plantes de tomaca, pebrot, bajoqueta bobi, bojocó, maduixots, meló de tot l'any, carabasseta, alberginia, alfàbega, julivert, sàlvia, caputxina, i algunes ornamentals. Tot en xicotet nombre. Així mateix estem tenim una compostera de cucs (feta amb dos caixons de fruita) per les deixalles vegetals de la cuina. Volem estendre l'experiència mitjançant l'associació de veïns, de la que formem part.

D'altra banda, i complementariament, tenim altre projecte veïnal de cultivar a un solar dels que tant abunden al barri. Volem fer una acció lúdico-reivindicativa consistent en dur una camionada de terra de l'Horta al solar sota un lema com "Si vosaltres en asfalteu l'Horta, nosaltres ens l'emportem a casa". Una vegada preparada la terra podria servir per a treball col·lectiu de gent de totes les edats, especialment la gent gran que és majoritaria al barri i que sol tindre coneixements no valorats i moltes ganes de sentir-se útils.

Ens agradaria assessorament, entrar en contacte amb experiències semblants i, per què no, acabar fent una xarxa hortícola veïnal a tota València que contribuísca a ficar-nos en contacte amb l'experiència agrícola i transmetre la idea de que l'Horta està ahí, ... però que si no es treballa desapareixerà.

NOM DE L'EXPERIÈNCIA:**INVENTARIEM L'HORTA. UN PROJECTE DE RENOVACIÓ PEDAGÒGICA**

Aquesta experiència ha rebut el Premi Melcior Botella de Renovació Pedagògica l'any 2003.

CONTACTE:

queranstin@ono.com

EN QUÈ CONSISTEIX?

Des del Consell Escolar Municipal d'Alfajar s'ha donat sentit a una intervenció educativa, coordinada i col·lectiva, de tots els centres públics del municipi d'Alfajar: La Fila, Orba, Rabisanxo, Jaume I i 25 d'Abril; i han animat els seus alumnes a omplir de contingut el nom de la nostra comarca, L'Horta Sud.

Aquesta és la primera vegada que al poble d'Alfajar es dona una situació educativa semblant, culturalment innovadora que va més enllà dels interessos estrictament escolars, que van cobrant força a l'àmbit humà i de conscienciació social. Un projecte creat des de l'ensenyament en valencià i dirigit al públic en general.

Aquest treball ha aconseguit aglutinar a l'alumnat de diferents edats (3 a 18 anys), al professorat, a les famílies i als ciutadans d'Alfajar en general, tots i totes amb un objectiu fonamental: la lluita a favor de L'Horta. Hem volgut jugar el paper de concienciadors.

Amb aquest projecte hem omplert d'activitats un curs escolar, el resultat ha estat gratificant i significatiu.

La relació d'activitats que hem desenvolupat han estat:

1. Curs de fotografia.
2. Concurs fotogràfic.
3. Exposició de fotografies relacionades amb L'Horta.
4. Elaboració d'un vídeo amb persones de l'horta, paisatge i problemes.
5. Expressió escrita: Elaboració i recull de textos narratius, poètics, eslògans, endevinalles, jeroglífics, encreuats, ...
6. Expressió plàstica: Adhesius, dibuixos, cartells,... Concurs i edició dels elegits.
7. Conreu de l'hortet d'una de les escoles d'infantil.
8. Publicació d'un llibre recopilació dels treballs artístics de l'alumnat.
9. Presentació pública del llibre: "Inventariem l'Horta" Escoles públiques d'Alfajar.
10. Itinerari crític i educatiu per la Marjal i Molí arrosser del Tremolar.
11. Setmana per L'Horta, que entre altres activitats va comptar amb una taula rodona en la que participaren: un llaurador, un historiador

ecologista, un promotor, una alumna d'un dels instituts i un membre de La Coordinadora per l'Horta.

Amb aquesta relació d'activitats hom es pot adonar de la manera que va omplir el nostre treball i les nostres vides aquest projecte.

Tot i sabent que l'Horta és molt més que un projecte, aquest ens va donar l'oportunitat d'apropar-nos al territori, no ens va agradar el que vam veure i el nostre sentit crític va augmentar. Ara, la comunitat educativa sap definir millor el que vol i en paraules d'un ex alumne d'una de les escoles diríem: "La gent jove estima l'Horta. Vol l'Horta. No volem que s'esborre una part de la nostra història i els nostres costums sota l'asfalt monòton. Per això hem animat els alumnes a buscar les arrels de la nostra cultura, els nostres signes d'identitat".

Comissió pedagògica del Consell Escolar Municipal d'Alfagar

Algunes idees més

- **L'Hort ecològic escolar.** Podeu trobar més informació contactant amb: tagargo@mixmail.com francisco.morcillo@uv.es mribo@ivia.es
- **L'Hort ecològic escolar i cuina sustentable:** podeu trobar més informació contactant amb: tanititita@hotmail.com
- **L'alimentació i l'escola: escola Les Carolines.** Podeu trobar més informació contactant amb abe@lescarolines.com

Expliqueu-nos què esteu fent vosaltres:

NOM DE L'EXPERIÈNCIA:
CONTACTE:
EN QUÈ CONSISTEIX?

És el poble qui fa la música
I és el poble qui fa la festa
Escolliu
Jo escolliré una música que agrupe
I escoltaré la meua veu
Confosa entre les veus diverses del meu poble
Com agafada, com enduta

Vicent Andrés Estellés
Mural del País Valencià. Volum II